

Rapport 2005:4

Konjunkturläget

Hösten 2005

The logo for ÅSUB, featuring the letters 'ÅSUB' in a bold, white, sans-serif font. The 'Å' has a small circle above it. The letters are set against a dark blue background with a white grid pattern. The logo is partially obscured by a white, curved shape that looks like a stylized wave or a piece of paper.

De senaste rapporterna från ÅSUB

- 2003:1 Konjunkturläget våren 2003
- 2003:2 Det åländska jordbrukets framtida utvecklingsförutsättningar
- 2003:3 Konjunkturbedömning för den kommunala sektorn - våren 2003
- 2003:4 En snabb BNP-indikator för det privata näringslivet på Åland
- 2003:5 Konjunkturbedömning för den kommunala sektorn - hösten 2003
- 2003:6 Konjunkturläget hösten 2003
- 2003:7 Halvtidsutvärdering Ålands mål 2 program
- 2003:8 Halvtidsutvärdering Ålands mål 3 program
- 2003:9 Evenemangsundersökningen 2003
- 2004:1 Konjunkturläget våren 2004
- 2004:2 Turismens samhällsekonomiska betydelse för Åland 2003
- 2004:3 Konjunkturbedömning för den kommunala sektorn våren 2004
- 2004:4 Rådgivningen vid Ålands hushållningssällskap – en utvärdering
- 2004:5 Det åländska skatteundantagets samhällsekonomiska betydelse – idag och i framtiden
- 2004:6 På jakt efter tillväxt – en analys av utvecklingsmöjligheterna inom några landbaserade näringar på Åland
- 2004:7 Konjunkturbedömning för den kommunala sektorn hösten 2004
- 2004:8 Konjunkturläget hösten 2004
- 2004:9 Fiskerinäringens betydelse för samhällsekonomin på Åland
- 2004:10 EU-medlemskapets effekter på den åländska ekonomin i ett internationellt perspektiv. En förberedande studie.
- 2005:1 Konjunkturläget våren 2005
- 2005:2 Konjunkturbedömning för den kommunala sektorn våren 2005
- 2005:3 Uppföljning av landskapsandelarna och kommunernas ekonomi 1998 - 2003

Pris 13,00 €

ISSN 1455–1977

Förord

Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB) utarbetar två gånger per år en konjunkturrapport gällande den åländska ekonomin. Syftet med översikten är dels att förse landskapsregeringen med aktuell information om samhällsekonomin inför budgetberedningen, dels att sprida information till allmänheten om aktiviteten i den åländska ekonomin. Bedömningen inleds med ett kortfattat sammandrag av det internationella konjunkturläget med en utförligare översikt över Ålands närmarknader i Finland och Sverige. Översikten baseras på nationella och internationella konjunkturanalyser och ekonomiska data som publicerats under sensommaren och hösten.

Analysen av det ekonomiska läget på Åland har sammanställts på basen av en under våren utskickad företagsenkät. Förutom att denna avser företagens bedömningar ända fram till början av 2006, och därmed alltså fortfarande är aktuell, så utnyttjas data från mervärdeskatteregistret om näringslivets omsättning och löneutbetalningar ända fram till mitten av sommaren som indikationer på det rådande konjunkturläget. Bearbetningen av trenddata gällande företagens omsättnings- och löneutveckling görs med hjälp av den statistiska programvaran *Demetra* som av Eurostat särskilt utvecklats för denna typ av tidsserieanalyser.

Övriga indikatorer såsom valutakurser, ränteläge, inflation, arbetslöshetsgrad, befolkningsrörelse, extern handel, försäljning av kapitalvaror, bostadsproduktion, företagsetableringar samt konkurser har också studerats. I arbetet har företrädare för näringslivet och dess organisationer samt landskapsregeringens näringsavdelning varit till värdefull hjälp.

Undertecknad har med bistånd från *Katarina Fellman* (den offentliga sektorns ekonomi) och *Richard Palmer* (datasammanställningar och figurer) ansvarat för sammanställningen av översikten. *Jouko Kinnunen* har bidragit med behandling av tidsserier och prognosutveckling.

Bedömningen är i huvudsak gjord i månadsskiftet augusti-september. Vissa uppdateringar med hänsyn till ny konjunkturinformation är gjorda i mitten av september.

Bjarne Lindström
Direktör

Innehåll

1. Sammanfattning	7
2. Det internationella konjunkturläget.....	10
3. Konjunkturbilden i Finland och Sverige	17
4. Den åländska ekonomin	20
4.1 Allmän konjunkturöversikt	20
4.2 Den offentliga ekonomin.....	26
4.3 Läget inom det privata näringslivet.....	28

Bilaga:

Omsättningens och lönernas utveckling - en jämförelse mellan barometersvaren och mervärdeskatteregistret

1. Sammanfattning

Denna rapport ger en översikt över konjunkturläget inom den åländska ekonomin samt utsikterna fram till andra halvan av nästa år - såsom läget ter sig i mitten av september 2005. Rapporten innehåller också en genomgång av den globala konjunktursituationen samt konjunkturbilden inom de för Åland närliggande finska och svenska ekonomierna.

Det *internationella konjunkturläget* är fortfarande, trots rekordhöga oljepriser och naturkatastrofen Katrinas härjningar i USA, präglad av de senaste årens globala tillväxttrend. De stigande energipriserna har hittills inte heller fått någon mer kännbar effekt på den internationella prisnivån. Den starka konjunkturutvecklingen avspeglar sig även i en positiv trend för den för åländsk sjöfart så viktiga internationella handeln. Trots dessa över lag positiva konjunkturindikationer räknar dock flertalet bedömare med en nedgång i den globala ekonomins tillväxttakt från fjolårets ca 5 % till i storleksordningen 4 % under innevarande och nästa år. Bakom inbromsningen ligger den fortsatt rätt så svaga utvecklingen inom flera av EUs större ekonomier, en nedväxling av tillväxten inom den tidigare så expansiva Brittiska ekonomin samt tecknen på en något försvagad konjunktur inom delar av Asien, Latinamerika och Östeuropa.

I *Finland* var det hushållens konsumtion och bostadsinvesteringar som stod för stora delar av fjolårets med Euroområdet mått mätt goda BNP-tillväxt på 3,6 %. Trots en stark period i slutet av året var exportutvecklingen under 2004 som helhet dock förhållandevis dämpad, inte minst med tanke på den starka tillväxten i stora delar av omvärlden. Under 2005 fortsatte den i slutet av fjolåret påbörjade exportuppgången.

Trots en förhållandevis stark exportutveckling på tillväxtmarknaderna i Sydostasien och delar av Östeuropa och Ryssland, förväntas den finska konjunkturen mogna ut och BNP-tillväxten därmed dämpas under de närmaste åren. Detta gäller framför allt innevarande år där inbromsningen blir mer märkbar på grund av effekterna av vårens papperskonflikt. Viktiga orsaker till den något avtagande tillväxttakten under den kommande 6 - 18 månadersperioden är framför allt en fortsatt förhållandevis svag efterfrågan på europamarknaden i kombination med stigande räntor och det faktum att kapacitetstaket börjar nås inom allt större delar av industrin. Någon mer kännbar konjunkturedgång handlar det dock inte om, utan snarare en fortsatt tillväxt på nivån kring 2,0 - 3,0 % per år.

En snabbt växande export med sin bas i tillverkningsindustrin drev fram fjolårets *svenska* konjunkturuppgång. Andra delar av ekonomin är nu på väg att ta över som 'konjunkturlok' i takt med att industrikonjunkturen mognar ut och exportutvecklingen blir något mer dämpad. En försvagad export under årets första kvartal ledde också till en svacka i BNP-tillväxten.

Därefter har dock en snabbt expanderande inhemsk efterfrågutveckling tagit över som den viktigaste drivkraften bakom en fortsatt förhållandevis god svensk konjunkturutveckling.

Den allmänna bedömningen är att tillväxttakten för den svenska ekonomin under andra hälften av innevarande år kommer ligga på minst 3 procent (årsbasis). Den betydligt svagare inledningen på året drar dock ner tillväxtprognosen för 2005 som helhet till ca 2,5 %. Mot bakgrund av den förväntat stabila tillväxttenden under den senare delen av detta år, nästa års riksdagsval med den nyligen presenterade stimulansinriktade 'valbudgeten' samt den allmänt sett hyfsat goda omvärldskonjunkturen talar det mesta för en fortsatt svensk tillväxt under 2006 och 2007 på upp emot treprocentsnivån.

Efter en turbulent inledning på det nya millenniet med negativ tillväxt 2001-2002 och en kraftig återhämtning under 2003, ser det ut som den *åländska ekonomin* stabiliserats på en årlig tillväxtnivå kring 2 %. ÅSUBs prognos över den inflationsjusterade BNP-tillväxten för i år ligger sålunda strax över och för nästa år strax under 2-procentsnivån. Detta är i och för sig något sämre än motsvarande prognoser för Finland och Sverige, men ändå en bit över prognosen för tillväxten inom Euroområdet.

Bilden av de dagsaktuella utvecklingsförutsättningarna inom den åländska ekonomin är idag splittrad och därför rätt svårbedömd. Till den negativa sidan av konjunkturbilden hör framför allt den hårdnande konkurrensen och en vikande lönsamheten inom passagerarsjöfarten. En kombination av ökat utbud på tonnage, växande estnisk lågkostnadskonkurrens och reducerade marginaler i tax free-försäljningen har lett till att de åländska färje- och kryssningsrederierna ser ut att gå mot sitt första år någonsin då de samlade utgifterna överstiger de totala verksamhetsintäkterna. Även för den åländska fraktsjöfarten är situationen instabil. Särskilt den minsta tonnagestorleken skulle behöva förnyas för att klara den hårdnande konkurrensen. Detta kräver stora investeringar som rederierna har svårt att klara av, bland annat därför att det statliga regelverket för reservering av investeringsmedel fortsättningsvis är oförmånligt jämfört med konkurrerande flaggor.

Den mer positiva sidan av konjunkturbilden handlar om en inom det landbaserade näringslivet ändå rätt god aktivitetsnivå med nya företagsetableringar, få konkurser, hyfsad lönsamhet och god likviditet. Det här gäller framför allt den varuproducerande exportindustrin, den finansiella sektorn samt de mer kvalificerade delarna av servicenäringsarna (företagstjänster, IT o. likn.). I kombination med en allmänt sett förhållandevis stabil efterfrågesituation inom stora delar av de övriga landnäringarna (byggsektorn, primärnäringarna, handel och privata tjänster) har detta hittills kunna väga upp nedgången inom sjöfartsekonomin och därmed säkrat tillväxten inom näringslivet. Trots gradvis åtstramning och under nästa år sannolikt avtagande expansionstakt, bidrar även den offentliga sektorn till en fortsatt - om än förhållandevis moderat - tillväxt inom den åländska ekonomin som helhet.

Sedan början av år 2000/2001 har *arbetslösheten* legat relativt stabilt strax över den

internationellt sett låga tvåprocentnivån. En svagt stigande arbetslöshetstrend, framför allt som en följd av ett minskande utbud av nya arbetsplatser, kan dock skönjas. I augusti var den öppna arbetslösheten 2,4 %, en uppgång jämfört med samma månad året innan på 0,1 procentenheter. Om man även inkluderar personer i sysselsättningsåtgärder stiger arbetslöshetsgraden till 2,6 %. Arbetslöshetsgraden varierar beroende på ålder och kön. Sålunda var männens arbetslöshet (inkl. sysselsättningsåtgärder) i augusti 2,8 % medan motsvarande siffra för kvinnorna stannade på 2,4 %. Arbetslöshetsproblem är störst i åldersgruppen under 25 år där arbetslösheten i augusti uppgick till 4,6 %.

I takt med den ökade EU-integrationen och tillkomsten av nya medlemsstater i Östersjöns närområde har karaktären på den åländska *flyttningsrörelsen* förändrats. Från att tidigare helt ha dominerats av nordiska flyttare, har under senare år inflyttningen till Åland fått ett växande inslag av icke-nordiska medborgare. Under fjolåret bestod sålunda hela 63 % av nettoinvandringen till Åland av personer med icke-nordisk bakgrund.

Den nya typen av invandring ser ut att ha lett till högre nettoinflyttning än vad som tidigare varit fallet vid liknande konjunkurlägen. I kombination med dagens låga arbetslöshet ger detta en prognos för årets nettoinflyttning på rekordhöga 250-personersnivån (230-270 personer). Från och med nästa sommar kommer det att bli ännu lättare att rekrytera arbetskraft från de nya EU-länderna eftersom kraven på särskilt tillstånd för att arbeta inom övriga EU då försvinner. Med hänsyn till ÅSUBs antagande om något svagare makroekonomisk tillväxt under nästa år, förutspås ändå ett jämfört med innevarande år något mindre flyttningsöverskott under 2006.

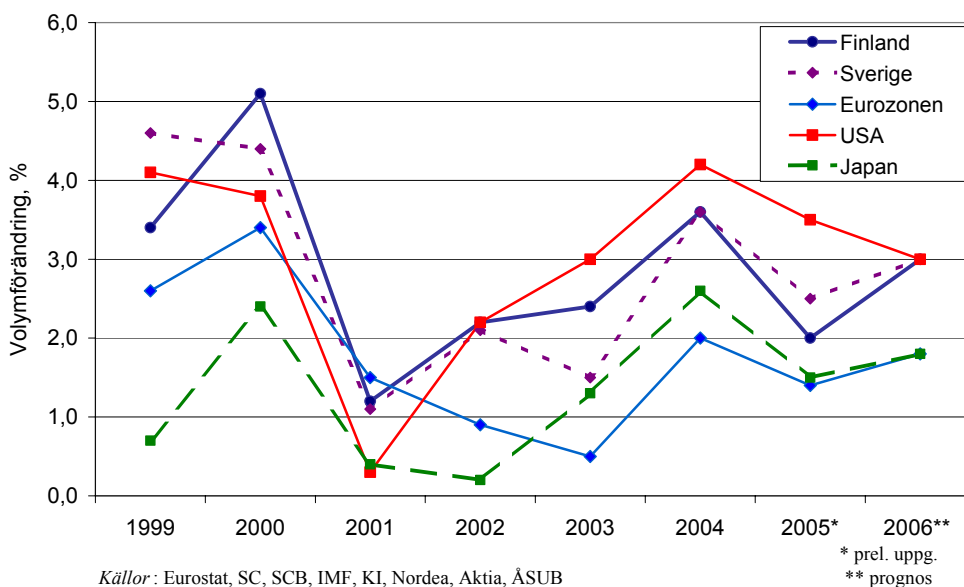
2. Det internationella konjunkturläget

Fjolåret blev ett riktigt bra konjunkturår - åtminstone om man ser till den samlade världsekonomin. Tillväxten uppgick till nästan 5 % vilket ligger klart över den sedan mitten av 1990-talet trendmässiga årliga tillväxten i världen på 3 - 4 %. Den starka globala konjunkturutvecklingen avspeglade sig även i den för åländsk sjöfart så viktiga internationella handeln som under 2004 växte med hela 7 %. Den globala tillväxtens dominerande 'draglok' har under senare år varit USA samt stora delar av Sydostasien med Kina och Indien i spetsen. En betydligt svagare ekonomisk utvecklingen har dock registrerats inom Eurozonen och Japan.

Efter en del negativa signaler under våren och försommaren med tendenser till en svacka i USA-konjunkturen, ett fortsatt trögt Europa, en avmattning i världshandelns tillväxt och höga oljepriser, ser dock världsekonomin att ha tagit ny fart efter sommaren. Det snabbt stigande oljepriset har hittills inte fått någon mer kännbar effekt på den internationella prisnivån och investeringarna är på väg uppåt - nu även inom viktiga delar av Euroområdet. Framtidstron inom världens ledande ekonomier har förstärkts bland såväl konsumenter som företag, och den kinesiska ekonomin fortsätter sin expansion på i stort sett samma höga nivå som tidigare.

Trots dessa över lag positiva konjunkturindikationer räknar dock flertalet bedömare med en nedgång i den globala ekonomins tillväxttakt från fjolårets ca 5 % till i storleksordningen 4 % under innevarande och nästa år. Bakom inbromsningen ligger den fortsatt rätt så svaga utvecklingen inom flera av EUs större ekonomier, en nedväxling av tillväxten inom den tidigare så expansiva Brittiska ekonomin samt tecknen på en något försvagad konjunktur inom delar av Asien, Latinamerika och Östeuropa. Ytterligare en negativ faktor av fortfarande svåröverblickbar betydelse som tillkommit under hösten är den naturkatastrof som drabbat den amerikanska sydkusten. Orkanen Katrina har sålunda inte bara lett till enorma materiella skador och mänskliga lidanden utan också betydande bortfall i den amerikanska energiförsörjningen, något som i sin tur påverkar priser i och utbud i stora delar av övriga världen. Några garantier finns inte heller mot en upprepning senare i höst av samma typ av naturkatastrof. Orkansöngen i den för den amerikanska oljeproduktionen så viktiga Mexikanska golfen varar ju en god bit in i november månad.

Figur 1. BNP-tillväxten 1999 - 2005, procent

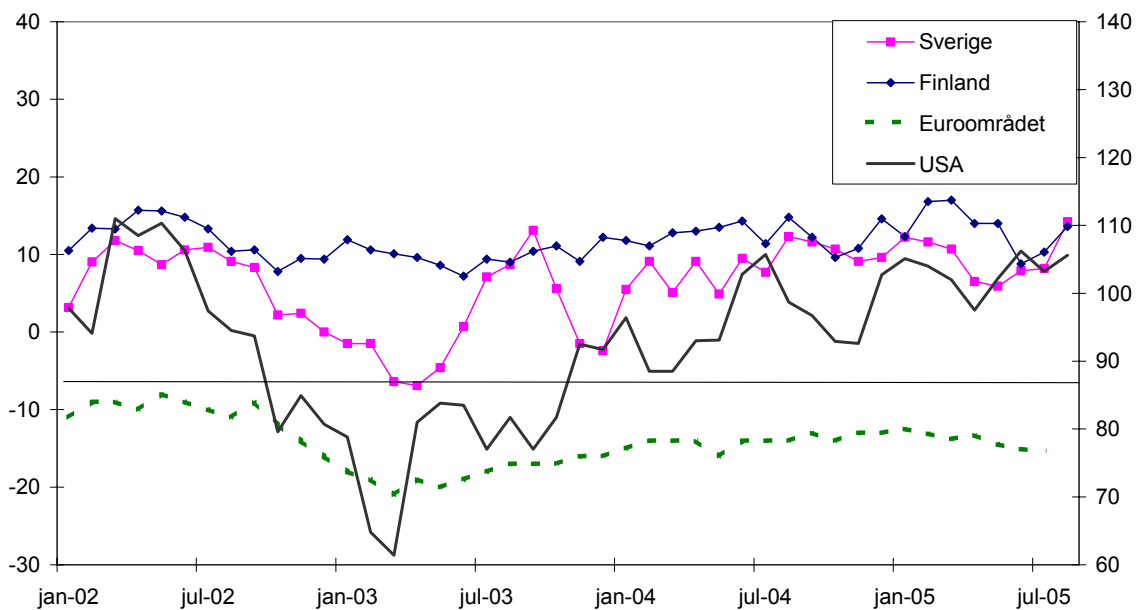

Någon ny mer djupgående lågkonjunktur handlar det dock inte om, utan snarare en återgång till en mer normal internationell tillväxtnivå på 3 - 4 %. De flesta konjunkturbedömarna betonar samtidigt också förekomsten av strukturella och politiska problem som mycket väl skulle kunna leda till en betydligt mer negativ utveckling av världsekonomin. Det handlar här bland annat om de stora underskotten i den amerikanska budgeten och externa balansen, uppblåsta fastighetspriser världen över, oron kring konsekvenserna av de skenande olje- och bensinpriserna liksom osäkerheterna kring EUs fortsatta politiska och institutionella utveckling.

Den **amerikanska ekonomin** har efter nedgången 2000-2001 expanderat snabbt. Under fjolåret kulminerade uppgången med en tillväxt på hela 4,2 %, att jämföra med Euroområdet 2,0 och Japans 2,7 % (figur 1). Även under första halvåret i år var utvecklingen god med en real BNP-tillväxt (på årsbasis) på 3,6 %.

Under sensommaren har en rad indikationer inkommit som tyder på en fortsatt god amerikansk tillväxtkurva: ökad sysselsättning och sjunkande arbetslöshet, offensiva inköpschefer inom tillverkningsindustrin, konsumenter med framtidstro (figur 2), en expansiv bostadsmarknad och relativt stabila priser med en kärninflation på nivån kring 2 %.

Figur 2. Konsumenternas framtidstro i Euroområdet, Finland, Sverige och USA

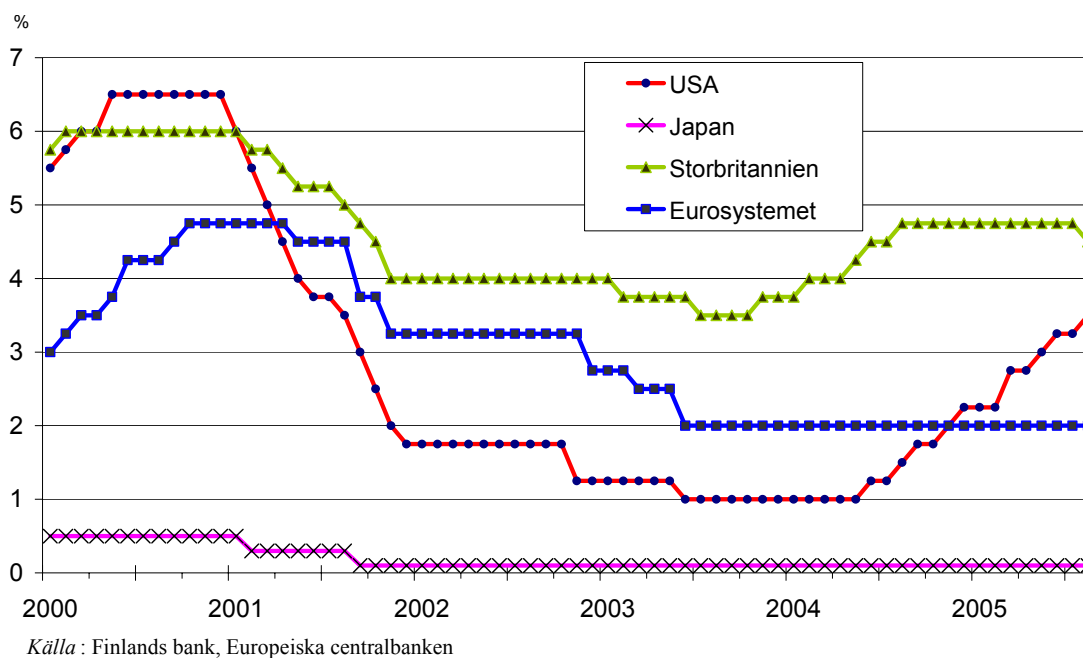

Källor: The Conference Board, Eurostat, Finlands bank, Konjunkturinstitutet

Höstens naturkatastrof Katrina med dess negativa infrastrukturella och energiprismässiga effekter sätter dock ett frågetecken vid den framtida utvecklingen. Förutom de skenande bensinpriserna har katastrofen redan haft vissa effekter på omvärldens förtroende för den amerikanska ekonomin, något som tagit sig uttryck i en - åtminstone tillfälligt - försvagad dollar (figur 4). Vissa indikationer finns också på att konsumenternas framtidsförtroende - åtminstone kortsiktigt ('chockeffekten') - påverkats i negativ riktning. Det finns därför i dag en del som talar för en inbromsning av den tidigare så starka amerikanska tillväxten under den senare delen av detta och nästa år. Den stadigt stigande centralbanksräntan (11 höjningar i rad sedan sommaren 2004, se figur 3) minskar också gradvis utrymmet för den privata konsumtionsefterfrågan och företagsinvesteringarna. Härtill kommer en alltmer dämpad produktivitetutveckling, något som indikerar att man närmar sig taket för företagets kapacitetsutnyttjande. Tillsammans med en allmänt något lugnare global efterfrågeutveckling, kommer detta sannolikt att bidra till en dämpning av den ekonomiska aktivitetsnivån till ca 3,5 % 2005 och i storleksordningen kring 3,0 % under 2006 och 2007 (figur 1).

Som alltid i dessa sammanhang finns det flera osäkerhetsfaktorer som mycket väl skulle kunna leda till ett mer negativt tillväxtutfall för den amerikanska - och därmed också i varierande grad den globala - ekonomin. En sådan är t ex den inhemska marknadens reaktioner på de nu snabbt stigande räntorna. Ett annat orosmoln är eventuella prisbubblor på fastighets- och/eller aktiemarknaderna. Fortsatt förvärrade budget- och bytesbalansunderskott hör också till de faktorer som i värsta fall skulle kunna medverka till en betydligt sämre utveckling än vad som förutses ovan. Den riktigt stora hotbilden är dock de ännu

Figur 3. Centralbanksräntor

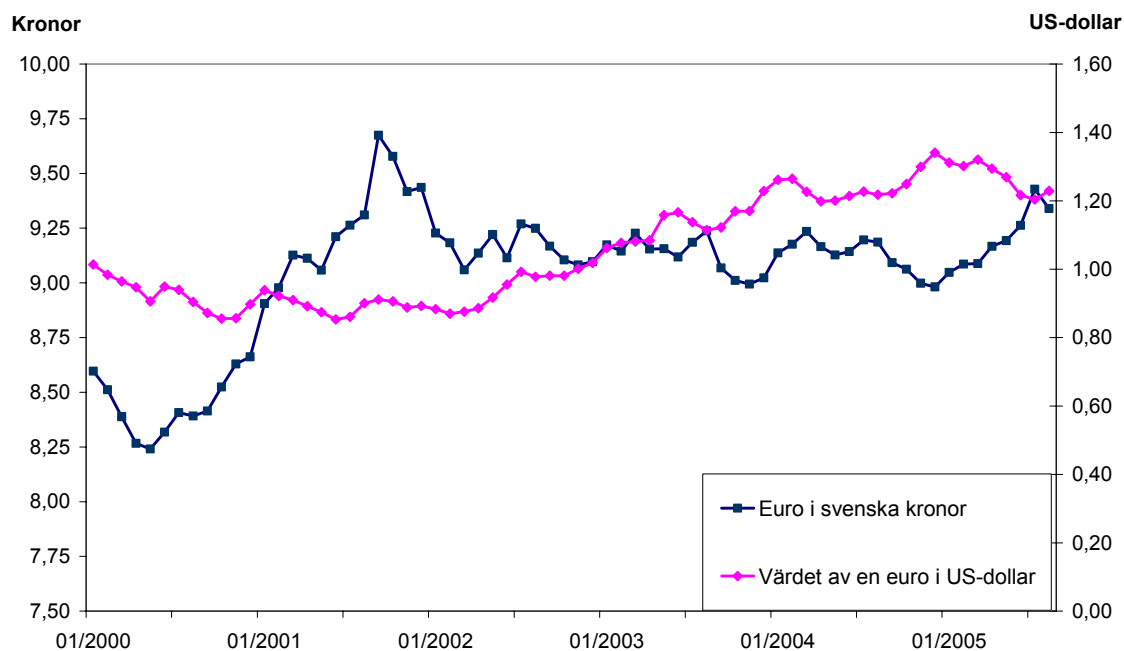

svåröverblickbara effekterna på den amerikanska ekonomin av naturkatastrofen Katrina med dess följder för priser och utbud inom hela den amerikanska energisektorn.

Mot slutet av 2003 fick den svaga konjunkturen inom **Euroområdet** en första positiv injektion genom en uppgång i exporten. Exportuppgången kom dock av sig redan i mitten av fjolåret, och har trots draghjälp från dollaruppgång och euroförsvagning (figur 4) fortfarande inte på allvar tagit ny fart. Inte heller tycks den låga styrräntan (som i reala termer pendlar kring nollprocentnivån) och den - trots det höga oljepriset - förhållandevis hanterliga inflationen (ca 2 %) ha lett till någon uppgång i den privata konsumtionen och näringslivets investeringar. De under hösten skenande olje- och bensinpriserna förväntas dessutom trycka upp inflationen en bit över tvåprocentnivån under 2005 och 2006.

En viktig förklaring till den allmänt svaga efterfrågeutvecklingen inom Euroområdet är olösta ekonomisk strukturproblem med åtföljande hög arbetslöshet i flera av de största och viktigaste ekonomierna inom EMU-zonen (Tyskland, Frankrike, Italien). Även bland de länder som tidigare uppvisat en betydligt starkare ekonomisk utveckling än eurogruppens genomsnitt har utvecklingen mattats av betydligt sedan förra året. Detta gäller framför allt Nederländerna, men även i viss mån länder som t ex Finland och Portugal.

Figur 4. Euro i svenska kronor och US-dollar

Källa: Finlands bank

Det finns dock en del ljusglimtar i den annars rätt så svaga europeiska konjunkturbilden. Så har t ex den ekonomiska tillväxten tagit ny fart i Spanien och Grekland samtidigt som det efter sommaren influerats vissa indikationer på en förbättrad framtidstro bland de tyska företagen och konsumenterna. En ökning av industriinvesteringarna i Tyskland ser också ut att vara på väg. Tillsammans med den trots allt ändå relativt stabila efterfrågeutvecklingen i omvärlden, en inte alltför stark euro, låga räntor (figur 5) och tyska löften om mer djupgående strukturella reformer, tyder detta på ökad export och en begynnande konjunkturförbättring inom euroområdet under den senare delen av innevarande år. Tillväxten i reala termer under 2005 torde dock knappast orka över 1,3 - 1,5 %. Om uppgången inte störs av nya oförutsedda faktorer (t ex politisk handlingsförlamning efter det till sitt utfall rätt oklara tyska förbundsdagsvalet eller att effekterna av orkanen Katrina helt förändrar den amerikanska konjunkturbilden) förväntas detta innebära en årlig tillväxt under perioden 2006-2007 på i storleksordningen 2 %.

Sydostasien har, allt sedan *Japans* inträde bland världens stora ekonomier under 1960- och 1970-talen vid sidan av Nordamerika och Västeuropa, fungerat som en av den globala ekonomins viktigaste tillväxtpooler. Sedan början av 1990-talet har dock Japan brottas med växande strukturproblem, deflationstendenser och över lag låg ekonomisk aktivitet. Efter en period av vikande - vissa år t o m negativ - tillväxt, återhämtade sig den japanska ekonomin dock något under 2003 och 2004 med en årlig tillväxt på 2,5-procentsnivån. Bakom återhämtningen ligger en växande kinesisk efterfrågan, ökande investeringar och privat konsumtion samt minskad arbetslöshet. Fortsatta strukturproblem och de trots allt ändå rätt svaga tillväxtsignalerna, tyder emellertid inte på någon särskilt kraftfull uppgång under den

Figur 5. Euriborräntor, månadsdata*

Källa: Finlands bank

*) Helibor till 31.12.1998

närmaste framtiden. De höga råvarupriserna, och då inte minst på oljan, har också en klart dämpande effekt på den råvaruimportberoende japanska ekonomin. Det mesta talar därför för att tillväxten under innevarande år stannar på nivån kring eller strax över 1,5 %, och att tillväxten under de kommande två åren fortsätter i ungefär samma eller möjligen något högre takt.

Den verkliga tillväxtmotorn i regionen är *Kina*. Sedan ett par decennier tillbaka har den årliga kinesiska tillväxttakten legat på nivån omkring eller vissa år t o m betydligt över 9-10 %. Kineserna utgör drygt en femtedel av jordens befolkning och Kina har därtill en undersysselsatt arbetskraftsreserv på 150 - 200 miljoner personer. Eftersom inte bara produktionsvolymen utan också produktiviteten i denna väldiga ekonomi är stadd i snabb tillväxt, betyder detta att landet under senare år blivit en betydande maktfaktor inom den globala ekonomin. Kina är i dag en av världens viktigaste marknader - inte minst när det gäller efterfrågan på råvaror - och om nuvarande expansion fortsätter på samma nivå som under senare år kommer den kinesiska ekonomin att vara ungefär jämnstor med amerikanska inom 10 till 15 år.

Under de närmaste åren finns det ingenting som tyder på något trendbrott den kinesiska tillväxtkurvan. Trots sommarens revalvering av den klart undervärderade kinesiska valutan, finns det inga tecken på någon inbromsning av den ständigt växande exporten. Den inhemska konsumtionen går fortsättningsvis starkt och produktionsvolymen som helhet ökade i reala termer med 9,5 % (årsbasis) under årets första sex månader. Flertalet internationella bedömare förutspår därför att tillväxten för året som helhet kommer att stanna kvar på den internationellt sett höga nio- till tioprocentnivån. En sedan våren gradvis genomförd uppstramning av den

ekonomiska politiken (med bl a en mindre revalvering av valutan och skärpta kreditrestriktioner) förväntas dock få en svagt dämpande effekt på tillväxten under 2006 och 2007 som under dessa år förväntas hamna kring 8 %.

Den tredje stora sydostasiatiska ekonomin, *Indien*, är även den idag en tillväxtpool av global betydelse. Tillväxten närmade sig i fjol 8 % och beräknas driven av stigande investeringar och export, inte minst inom landets dynamiska IT-sektor, fortsätta på nivån kring 6 - 7 % under åren 2005-2007. *Övriga sydostasiatiska tillväxtekonomier* (framför allt då Taiwan, Malaysia, Thailand och Indonesien) har under senare år vuxit med i genomsnitt kring 4-6 % per år. Den här tillväxttenden förväntas fortsätta på ungefär samma nivå under de kommande två åren, mycket beroende på en förväntat fortsatt stark kinesisk efterfrågan.

Den ekonomiska utvecklingen i de tio **nya EU-länderna** är över lag positiv. Detta gäller inte minst ekonomierna på andra sidan Östersjön, där de baltiska staterna uppvisar en fortsatt stark expansion på nivåerna kring 5-7 %. Ett problem är emellertid att tillväxten i rätt hög grad är driven av en snabbt växande inhemsk efterfrågan, vilket i vissa fall medfört betydande bytesbalansunderskott. Detta - tillsamman med en del andra tendenser till ekonomisk överhettning - förväntas över lag leda till en stramare ekonomisk politik som i sin tur dämpar tillväxten med någon procentenhet under den kommande tvåårsperioden. Fortsatt höga oljepriser kan eventuellt sätta ytterligare press nedåt på tillväxten.

Även den **ryska ekonomin** har under senare år haft en förhållandevis positiv utveckling. Arbetslösheten har sjunkit, realinkomsterna stigit och medfört en växande inhemsk efterfrågan. Samtidigt har det sedan 1999 ständigt stigande, i dag rekordhög, råoljepriset medfört snabbt växande exportinkomster och ett betydande ryskt handelsöverskott. Under 2003 och 2004 växte den ryska ekonomin med drygt 7 % per år. Under innevarande och nästa år förväntas tillväxten - trots fortsatt goda exportintäkter från energisektorn - avta något (5-6 %), framför allt på grund av växande osäkerhet bland investerarna om den framtida stabiliteten och linjen i den ekonomiska politiken.

3. Konjunkturbilden i Finland och Sverige

I **Finland** var det hushållens konsumtion och bostadsinvesteringar som stod för stora delar av fjolårets med Euroområdet mått mätt goda BNP-tillväxt på 3,6 %. Trots en stark period i slutet av året var exportutvecklingen under 2004 som helhet ändå förhållandevis dämpad, inte minst med tanke på den starka tillväxten i stora delar av omvärlden. Under 2005 fortsatte den i slutet av fjolårets påbörjade exportuppgången - trots det betydande avbräck som vårens produktionsstopp inom skogsindustrin medförde. En förnyat god tillväxttrend inom elektronikindustrin ('nokiasekton') har bidragit till att dämpa de negativa effekterna på den samlade exportutvecklingen av pappersskonflikten. På grund av de starka svängningarna i elektroniksektorns försäljningsframgångar har dock den finska exporten under senare år varit något mer instabil än för Euroområdet som helhet.

Trots en förhållandevis stark exportutveckling på tillväxtmarknaderna i Sydostasien och delar av Östeuropa och Ryssland, förväntas den finska konjunkturen mogna ut och BNP-tillväxten därmed dämpas under de närmaste åren. Detta gäller framför allt innevarande år där inbromsningen blir mer märkbar på grund av effekterna av vårens papperskonflikt. Viktiga orsaker till den något avtagande tillväxttakten under den kommande 6 - 18 månadersperioden är framför allt en fortsatt förhållandevis svag efterfrågan på europamarknaden i kombination med stigande räntor och det faktum att kapacitetstaket börjar nås inom allt större delar av industrin. Någon mer kännbar konjunkturedgång handlar det dock inte om, utan snarare en fortsatt tillväxt på nivån kring 2,0 - 3,0 % per år (se figur 1 ovan).

Företagens investeringar under resten av året och 2006 förväntas i huvudsak handla om mindre nyinvesteringar samt löpande underhåll och reparationer. Vissa större projekt är dock aktuella, framför allt inom energi- och transportsektorn. Det växande kapacitetsutnyttjandet har även lett till ett sedan slutet av fjolåret gradvis förbättrat sysselsättningsläge. Enligt finansministeriets kalkyler kommer ca 30.000 nya jobb att skapas under 2005, något som förväntas höja sysselsättningsgraden till 68 % och minska den öppna arbetslösheten från fjolårets genomsnitt på 8,8 % till ca 8 %.

Ökad sysselsättning och minskad arbetslöshet i kombination med en inflationsnivå som under innevarande år förväntas hamna kring enprocentsnivån (dock med ett långsiktigt tryck uppåt, inte minst med tanke på de stigande energipriserna), leder till stigande hushållsefterfrågan och privat konsumtion. Konsumentförtroendet, där tillgång på jobb och en positiv reallöneutveckling hör till de viktigaste faktorerna, har därför stärkts under året (figur 2). Efterfrågan på bostäder, framför allt i de större stadsregionerna, är också fortsatt stark. En viktig bidragande orsak till den fortsatt höga bostadsefterfrågan och de stigande bostadspriserna är de historiskt låga räntenivåerna med en medelränta ner mot 3 % på nya

bolån. Det mesta talar även för att den europeiska centralbanken under överskådlig tid kommer att hålla fast vid sin mycket låga styrränta (2 %, figur 5).

Trots den framöver mer dämpade volymtillväxten inom den finska ekonomin som helhet ser statsfinanserna ut att kunna vara någorlunda i balans. Enligt tillgängliga prognoser från finansministeriet från sensommaren och början av hösten blir det dock ett mindre underskott (ca 0,5 miljarder €) i statens ekonomi under året. Genom ökade skuld amorteringar med hjälp av de senaste årens statliga budgetöverskott förväntas statsskulden i förhållande till landets BNP minska från 42,6 % 2004 till 39-40 % 2005.

Sysselsättningsökningen har förstärkt den statliga skattebasen. Detta ger ett utrymme för vissa mindre sänkningar av företags- och inkomstskatterna, något som i sin tur förväntas medföra en marginell nedgång i det samlade skattetrycket (från 44,2 % 2004 till 44,0 % 2006). Den kommunala sektorn har dock svårt att få ekonomin att gå ihop, och dras fortsättningsvis med ett betydande finansiellt underskott.

En snabbt växande export med sin bas i tillverkningsindustrin drev fram fjolårets **svenska** konjunkturuppgång. Andra delar av ekonomin är nu på väg att ta över som 'konjunkturlok' i takt med att industrikonjunkturen mognar ut och exportutvecklingen blir något mer dämpad. En försvagad export under årets första kvartal ledde också till en svacka i BNP-tillväxten. Därefter har dock en snabbt expanderande inhemsk efterfrågutveckling tagit över som den viktigaste drivkraften bakom en fortsatt förhållandevis god svensk konjunkturutveckling. Sålunda växer nu näringslivets nyinvesteringar, bland annat beroende på ökande kapacitetsproblem och en god framtidstro bland företagarna. Även den privata konsumtionen har sedan våren och försommaren tagit ny fart, driven av en stabil inkomstutveckling och växande konsumentförtroende (figur 2).

De växande investeringarna och den ökande privata konsumtionen har i sin tur smittat av sig inom framför allt byggsektorn, handeln och delar av tjänstenäringarna (där t ex turismen ser ut att gå mot en rekordsäsong). Den mycket låga centralbanksräntan på 1,5 % och en inflation som - trots de rekordhöga energipriserna - i dag rör sig kring 0,5-procentsnivån förstärker sannolikt ytterligare uppåtrenden i företagens nyinvesteringar och hushållens konsumtion.

Den allmänna bedömningen är att tillväxttakten för den svenska ekonomin under andra hälften av innevarande år kommer ligga på minst 3 procent (årsbasis). Den betydligt svagare inledningen på året drar dock ner tillväxtprognosen för 2005 som helhet till ca 2,5 %. Mot bakgrund av den förväntat stabila tillväxttrenden under den senare delen av detta år, nästa års riksdagsval med den nyligen presenterade stimulansinriktade 'valbudgeten' samt den allmänt sett hyfsat goda omvärldskonjunkturen talar det mesta för en fortsatt svensk tillväxt under 2006 och 2007 på upp emot treprocentsnivån (figur 1).

Den svenska ekonomins sorgebarn är sysselsättningen, som med undantag för vissa regioner (t ex Åland närliggande Stockholm där arbetskraftsefterfrågan inom tjänstenäringarna och byggsektorn tagit ordentlig fart under våren), fortfarande i stort stammar på samma ställe. Även om antalet konkurser och varsel om friställningar varit stadigt sjunkande sedan slutet av förra året, så har den öppna arbetslösheten legat kvar på ungefär 5,5 % (minst 11 % om man tar med personer i sysselsättningsåtgärder och studerande som söker jobb) och det officiella sysselsättningsmålen (80 % av den arbetsföra befolkningen i arbete) ser därmed fortfarande ut att vara svåra att nå. Under sensommaren har dock vissa indikationer på en ökad arbetskraftsefterfrågan gjort sig märkbar inom delar av tjänstesektorn samtidigt som antalet arbetssökande som fått jobb är svagt stigande. I samma riktning pekar även en nedgång i antalet företagskonkurser. Förhoppningarna om ett gradvis förbättrat arbetsmarknadsläge förstärks därtill av förbättrade kommunala finanser vilka ökar utrymmet för nyanställningar inom den offentliga sektorn under den närmaste 12 - 18 månadersperioden.

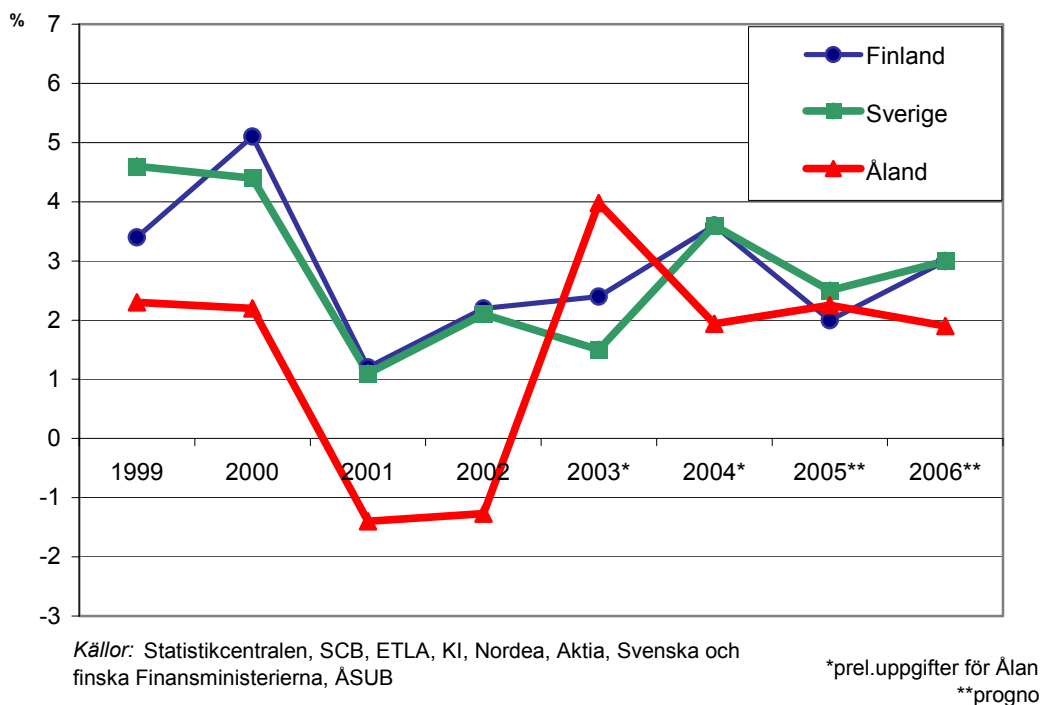
Den försvagning av kronan som skedde under våren förbyttes i en uppgång under sensommaren (figur 4). Det mesta tyder dock i dag på att uppgången inte blir särskilt markant, och att kursen mot slutet av året kommer att ligga på nivån kring 9,15 - 9,25 kronor/euro.

4. Den åländska ekonomin

3.1 Allmän konjunkturöversikt

Efter en turbulent inledning på det nya millenniet med negativ tillväxt 2001-2002 och en kraftig återhämtning under 2003, ser det ut som den åländska ekonomin stabiliserats på en årlig tillväxtnivå kring 2 %. ÅSUBs prognos över den inflationsjusterade **BNP-tillväxten** för i år ligger sålunda strax över och för nästa år strax under 2-procentsnivån (figur 6). Detta är i och för sig något sämre än motsvarande prognoser för Finland och Sverige, men ändå en bit över prognosen för tillväxten inom Euroområdet (figur 1).

Figur 6. BNP-tillväxten på Åland i jämförelse med Finland och Sverige

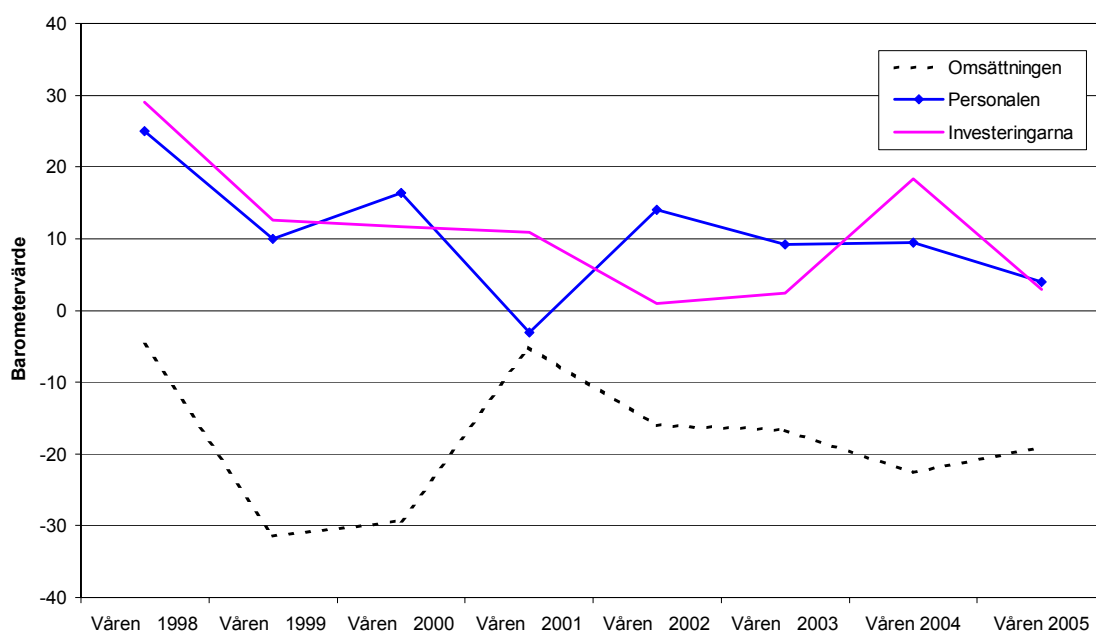
Bilden av de dagsaktuella utvecklingsförutsättningarna inom den åländska ekonomin är för närvarande rätt splittrad. Till den *negativa* sidan av konjunkturbilden hör framför allt den hårdnande konkurrensen och en vikande lönsamheten inom passagerarsjöfarten. En kombination av ökat utbud på tonnage, växande estnisk lågkostnadskonkurrens och reducerade marginaler i tax-free försäljningen har lett till att de åländska färje- och kryssningsrederierna ser ut att gå mot sitt första år någonsin då de samlade utgifterna överstiger de totala intäkterna inom verksamheten. Resultatet är ett fortsatt tryck mot flaggbyten i kombination med uppläggning av kryssningstonnage under lågsäsong. Inte heller

försäljning av färjetonnage kan uteslutas, även om detta åtminstone i ett kortare perspektiv inte ser ut att vara ett förstahandsalternativ bland de åländska passagerarrederierna.

Även för den åländska fraktsjöfarten är situationen instabil. Särskilt den minsta tonnagestorleken skulle behöva förnyas för att klara den hårdnande konkurrensen. Detta kräver dock stora investeringar som rederierna har svårt att klara av, bland annat därför att regelverket för reservering av investeringsmedel fortsättningsvis är oförmånligt jämfört med konkurrerande flaggor. Tillsammans med de allmänt sett allt större kraven på effektivitet och konkurrenskraft i verksamheten har detta nyligen lett till den första försäljningen någonsin av ett väl fungerande åländskt fraktrederi till utomstående intressen.

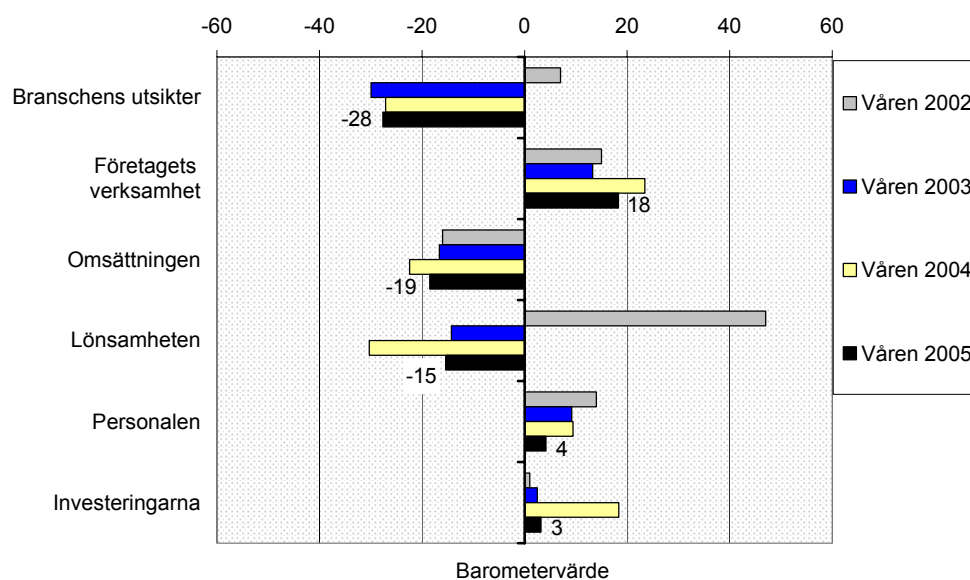
Till den mer *positiva* sidan av den åländska konjunkturbilden hör en fortsatt god utveckling och framtidsoptimism med nybeställningar av fartyg inom den mest specialiserade (ro-ro) fraktsjöfarten och (den utflaggade) oljefraktsektorn. Ännu viktigare är dock en inom stora delar av det landbaserade näringslivet rätt hög aktivitetsnivå med nya företagsetableringar, få konkurser, hyfsad lönsamhet och god likviditet. Detta gäller framför allt den åländska exportindustrin, den finansiella sektorn samt de mer kvalificerade delarna av servicesektorn (företagstjänster, IT o. likn.). I kombination med en allmänt sett förhållandevis stabil efterfrågesituation inom stora delar av de övriga landnäringarna (byggsektorn, primärnäringarna, handel och privata tjänster) har detta hittills kunna väga upp nedgången inom sjöfartsekonomin och därmed säkrat en fortsatt tillväxt inom näringslivet. Trots gradvis åtstramning och under nästa år sannolikt avtagande tillväxttakt, bidrar även den offentliga sektorn till en fortsatt - om än förhållandevis moderat - tillväxt inom den åländska ekonomin som helhet.

Figur 7. Konjunkturförväntningarna inom hela den privata sektorn

Som framgår av figur 7 ovan ger en tillbakablick på **näringslivets egen konjunkturbedömning** (enligt ÅSUBs barometermätningar¹) under senare år en relativt optimistisk bild av förutsättningarna för nyinvesteringar och nyrekrytering av personal. Detta gäller emellertid inte för förväntningarna om utvecklingen av företagets omsättning som genomgående är betydligt mer negativa. Det verkar alltså som om den förhållandevis modesta tillväxttakten inom den åländska ekonomin som helhet slagit igenom i företagets bedömning av efterfrågesituationen. Samtidigt upplevs den ekonomiska situationen ändå inte så stram att man ser sig tvingad till några mer märkbara begränsningar i personalutveckling och nyinvesteringar.

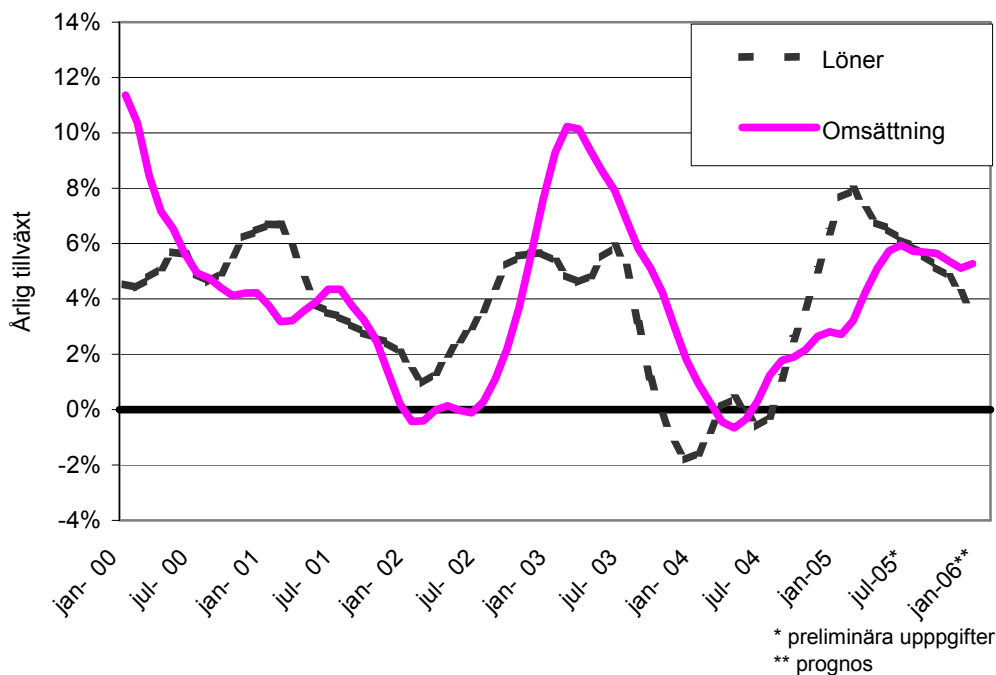
Figur 8. Förväntningarna inom näringslivet inför 2005

Företagens avvaktande och delvis svårtolkade syn på det allmänna konjunkturläget och sina egna verksamhetsförutsättningar avspeglas även i en närmare granskning av vårens barometersvar. Som framgår av figur 8 ovan så ser företagen fortfarande positivt på sina egna utvecklingsförutsättningar och förväntar sig dessutom en mindre ökning i personalstyrkan och investeringsaktiviteterna, samtidigt som man ser betydligt mer mörkt på sin branschens allmänna verksamhetsförutsättningar liksom det egna företagets framtida omsättning och lönsamhet.

¹ I samband med vårens konjunkturöversikt sammanställdes för sjunde året i rad en konjunkturbarometer som baseras på ett urval åländska företag, med en viss tonvikt på de större företagen. Frågorna – som skickades ut i januari/februari - gällde företagets syn på den egna branschens dagsaktuella konjunkturläge och framtidsutsikter för den närmaste 12-månadersperioden, alltså fram till och med första kvartalet 2006. För en närmare redovisning av undersökningens uppläggning och de frågor som ställdes till företagen, se ÅSUB Rapport 2005:1 (*Konjunkturläget våren 2005*).

Figur 9. Omsättningens och lönekostnadernas utveckling

En analys av **omsättnings- och lönekostnadsutvecklingen** inom näringslivet på basen av de mervärdesskatteskyldiga företagens månadsrapporter till skattemyndigheten² ger en uppdaterad bild av den faktiska utvecklingen inom näringslivet under månaderna efter den senaste konjunkturbarometern, nämligen perioden februari till en bit in i sommaren innevarande år.

Figur 9 ovan visar att omsättningens såväl som lönekostnadernas årliga tillväxttakt efter en kraftig uppgång under andra halvåret i fjol sedan början av detta år varit sjunkande. Det verkar alltså som om företagens försiktigt avvaktande syn på sina framtida verksamhetsförutsättningar i våras inte bara hade sin grund i bedömningen av det dagsaktuella konjunkturläget utan sannolikt också påverkades av en sedan en tid tillbaka avtagande tillväxttakt.³

Under år 2004 startades 158 nya företag på Åland. Senaste tillgängliga data för innevarande år tyder på en klar uppgång i **nyföretagandet**. Under årets första kvartal startades sålunda hela 71 nya företag på Åland, alltså nästa hälften av hela förra årets nyföretagande. Det här betyder att antalet nystartade företag enbart under årets första kvartal motsvarade över tre

² De faktiska uppgifterna har säsongrensats och därefter har den procentuella tillväxttaktan beräknats från motsvarande månad föregående år på basen av tidsseriens trendkomponent.

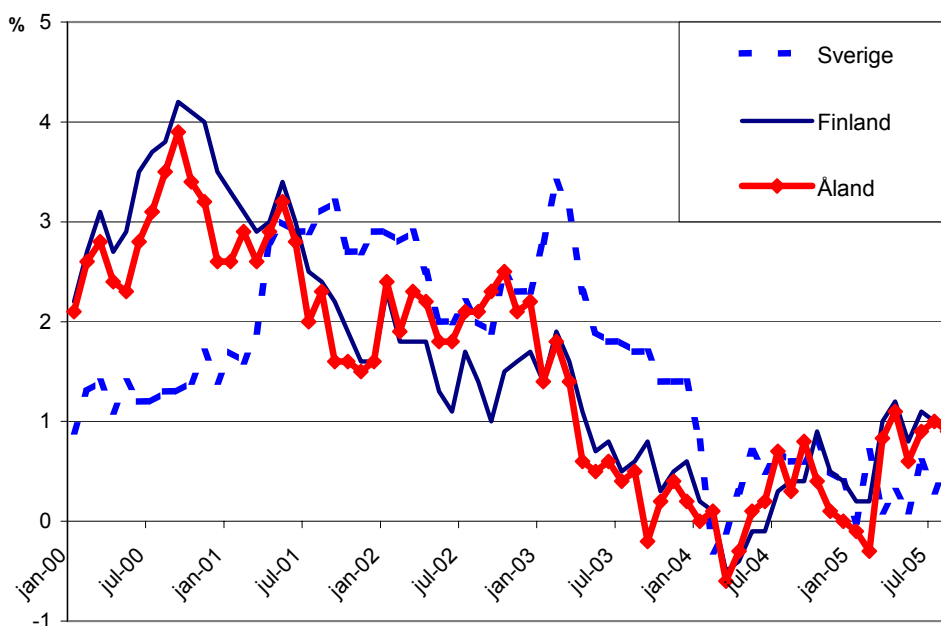
³ I bilagan till rapporten presenteras två diagram där utfallet av den kvalitativa konjunkturbarometern jämförs med det verkliga utfallet enligt mervärdesskatteregistret för omsättningens respektive lönesummans utveckling. Sammanställningen visar att förväntningarna på den framtida utvecklingen enligt konjunkturbarometern i stort överensstämmer med framskrivningen av tidsserierna från mervärdesskatteregistret. Speciellt stort är sambandet när det gäller omsättningens utveckling. För lönesummans del verkar variationerna vara svårare att förutsäga med hjälp av barometern.

procent av totalantalet åländska företag vid årsskiftet 2004/2005 (2.104 företag). Huvuddelen av de nya företagen återfinns inom branscherna bygg- och fastighetsförmedling samt olika typer av handel. Någon ökning i frekvensen av vid Ålands tingsrätt anmälda **företagskonkurser** kan inte registreras, snarare tvärt om. Under det första halvåret i år har sålunda inga konkurser registrerats, mot 7 stycken under motsvarande period 2004.

Marknadsräntorna har legat relativt stilla på nivån strax över 2 procent sedan 2003 (figur 5). Under intryck av den allt tydligare konjunkturuppgången verkar dock räntenivåerna allmänt sett i dagsläget snarare vara på väg uppåt än neråt. Detta märks framför allt på långräntorna. Samtidigt har oron för negativa konjunkturreffekterna av orkanen Katrina och de ständigt stigande oljepriserna lett till en ökad återhållsamhet bland världens ledande centralbanker när det gäller räntehöjningar. Den samlade bedömningen är därför att det knappast blir någon mer dramatisk uppgång i räntenivåerna under den närmaste 6 - 12 månadersperioden.

Tack vare den låga räntenivån är **kreditefterfrågan**, särskilt för finansiering av privata bostäder, fortsättningsvis hög. Efterfrågan på företagskrediter är dock betydligt mer måttlig - trots på de låga räntenivåerna och den allmänt sett goda likviditeten inom den åländska

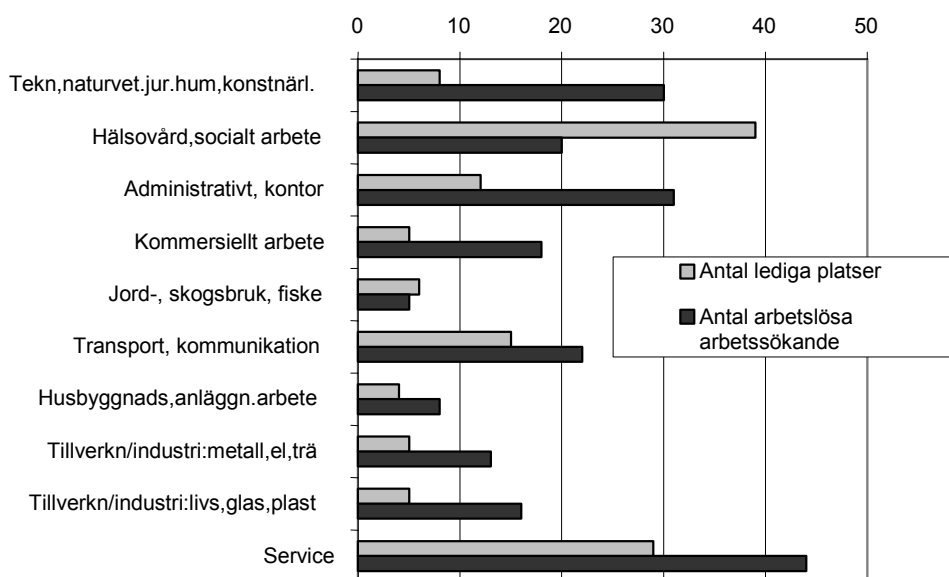
Figur 10. Inflationstakten

ekonomin. Den förhållandevis starka privata konsumtionsutveckling har även gynnats - med undantag för utvecklingen inom energi- och drivmedelssektor - av en historiskt sett mycket låg prisökningstakt. Efter en kort deflationsperiod under årets första månader (huvudsakligen beroende på sänkta alkoholskatter) har den åländska **inflationen** åter klättrat upp till mer normala 1-procentsnivån (figur 10). Det finns dock för i dag ett tryck uppåt i priserna som sannolikt kommer att höja inflationstakten under nästa år till nivån kring 1,5 - 2,0 %.

Figur 11. Antal öppet arbetslösa arbetssökande och lediga platser enligt yrke, augusti 2005

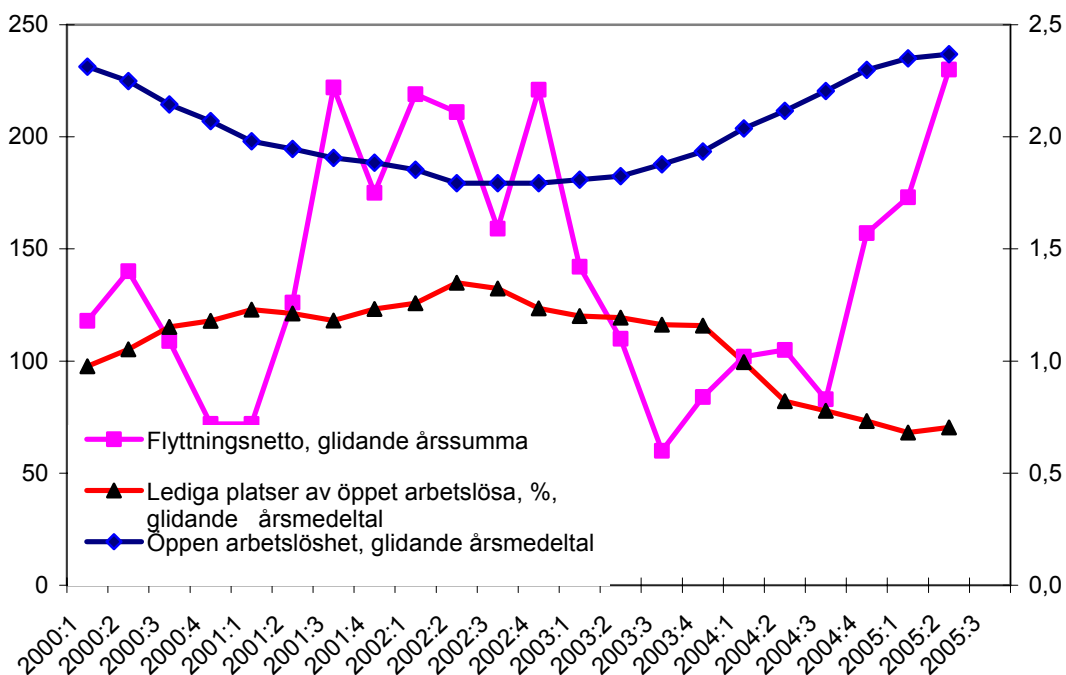
Sedan början av år 2000/2001 har den åländska **arbetslösheten** legat relativt stabilt strax över den internationellt sett mycket låga tvåprocentnivån. En svagt stigande arbetslöshetstrend, framför allt som en följd av ett minskande utbud av nya arbetsplatser, kan dock skönjas. I augusti var den öppna arbetslösheten 2,4 %, en uppgång jämfört med samma månad året innan på 0,1 procentenheter. Om man även inkluderar personer i sysselsättningsåtgärder stiger arbetslöshetsgraden till 2,6 %. Arbetslöshetsgraden varierar beroende på ålder och kön. Sålunda var männens arbetslöshet (inkl. sysselsättningsåtgärder) i augusti 2,8 % medan motsvarande siffra för kvinnorna stannade på 2,4 %. Arbetslöshetsproblem är dock störst i åldersgruppen under 25 år där arbetslösheten i augusti uppgick till 4,6 %.

En analys av inom vilka yrken de arbetslösa finns och inom vilka yrkesgrupper de lediga arbetsplatserna erbjuds visar att det finns en del 'matchningsproblem' mellan efterfrågan och utbud på dagens åländska arbetsmarknad (figur 11). De flesta arbetslösa arbetssökande tillhör yrken inom tekniskt arbete, kommersiellt arbete, administration och numera också transport och industri medan de lediga platserna främst återfinns inom yrkeskategorierna hälsovård och vissa typer av serviceyrken.

Flyttningsrörelsen påverkas i hög grad av läget på den åländska arbetsmarknaden (figur 12). I takt med den ökade EU-integrationen och tillkomsten av nya medlemsstater i Östersjöns närområde har dock karaktären på den åländska flyttningsrörelsen förändrats. Från att tidigare helt ha dominerats av nordiska flyttare, har under senare år inflyttningen till Åland fått ett växande inslag av icke-nordiska medborgare. Under fjolåret bestod sålunda hela 63 % av nettoinvandringen till Åland av personer med icke-nordisk bakgrund.

Den nya typen av invandring ser ut att ha lett till högre nettoinflyttning än vad som tidigare varit fallet vid liknande konjunkturlägen. I kombination med dagens låga arbetslöshet ger

Figur 12. Arbetslöshetsgrader och nettoinflyttning

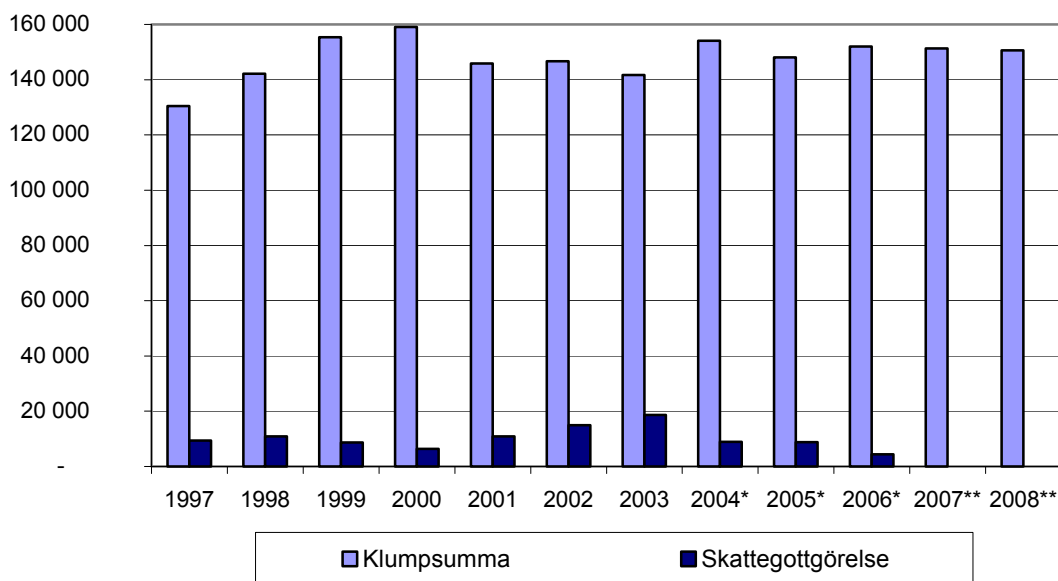
detta en prognos för årets nettoinflyttning på rekordhöga 250-personersnivån (230-270 personer). Från och med nästa sommar kommer det att bli ännu lättare att rekrytera arbetskraft från de nya EU-länderna eftersom kraven på särskilt tillstånd för att arbeta inom övriga EU då försvinner. Med hänsyn till ÅSUBs antagande om något svagare makroekonomisk tillväxt under nästa år, förutspås ändå ett jämfört med innevarande år något mindre flyttningsöverskott under 2006.

3.2 Den offentliga ekonomin

Inkomstutvecklingen för **landskapet Åland** har stagnerat under de fem senaste åren. Landskapets budget finansieras till stor del av en avräkningsinkomst på 0,45 procent av statens inkomster (exklusive upplåning). Avräkningsbeloppet ökade förhållandevis snabbt under slutet av 1990-talet. Efter år 2000 har tillväxten avstannat (figur 13). Sviktande skatteinkomster som ett resultat av ökande avdrag och justerade skatteskalor dämpar utvecklingen av statens inkomster, och i förlängningen även inkomsterna för landskapet Åland. För år 2004 uppgick avräkningsbeloppet till 173,2 miljoner euro. Förskottet för i år har fastställts till 168,0 miljoner euro och för år 2006 till 174,0 miljoner euro. För åren 2007-2008 beräknas beloppet uppgå till ungefär samma nivå som för år 2006 eller något högre.

Den så kallade skattegottgörelsen, det vill säga den del av landskapets direkta skatter som överstiger 0,5 procent av de influtna direkta skatterna i Finland, ökade betydligt de första åren på 2000-talet. För skattegottgörelsen är systematiken sådan att 2004 års belopp tas upp i 2006 års budget. Skattegottgörelsen beräknas sjunka från år 2004 och de närmaste åren framöver, bland annat till följd av utvecklingen inom passagerarsjöfarten.

Figur 13. Klumpsummans och skattegottgörelsens utveckling (1000-tal Euro, 1997 års priser)

* preliminära uppgifter

** prognos

Även utvecklingen av **kommunernas ekonomi** har varit svag de senaste åren. Nettoutgifterna för verksamheterna steg sammantaget med 4,1 procent enligt 2004 års bokslut, vilket är den långsammaste ökningen på sju år. Skattefinansieringen (skatteinkomster och landskapsandelar tillsammans) ökade dock betydligt långsammare, vilket innebar att kommunernas årsbidrag och resultat sjönk kraftigt. Fyra kommuner uppvisade underskott i bokslutet för fjolåret (sex kommuner år 2006). Eftersom investeringsnivån var fortsatt hög ännu under fjolåret ökade den långfristiga lånestocken med över 20,1 miljoner euro.

Enligt budgeterna för 2005 beräknas nettodriftskostnaderna fortsättningsvis öka snabbare än skattefinansieringen. Elva kommuner har budgeterat med negativt resultat i år och två kommuner har därtill en budget med negativt årsbidrag. Årsbidraget borde på längre sikt vara så stort att det täcker avskrivningarna, men enligt 2005 års budgeter uppgår årsbidragen endast till 88 procent av avskrivningarna på 8,6 miljoner euro. Sammantaget är underskottet 526.000 euro i kommunernas budgeter för i år.

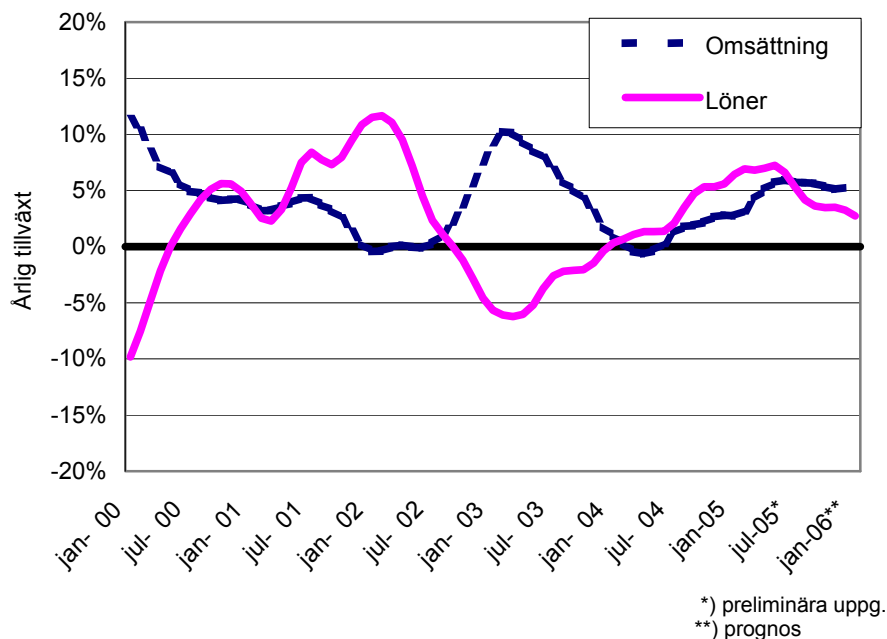
Kommunerna planerar nu för en lägre investeringstakt. Enligt årets budgeter stannar de planerade nettoinvesteringarna på drygt 14,2 miljoner euro i år jämfört med 26,6 miljoner enligt boksluten för ifjol.

Sammantaget kan konstateras att utvecklingen av kommunernas skattefinansiering i dagsläget inte följer utvecklingen av utgifterna inom sektorn. Trots åtstramningar för att minska tillväxten har utgifterna ökat snabbare än inkomsterna från skatter och landskapsandelar.

3.3 Läget inom det privata näringslivet

Analysen av läget inom det privata näringslivet grundar sig på resultaten från vårens konjunkturbarometerundersökning samt på uppgifter om företagens omsättning och lönekostnader från det mervärdesskatteregister som ÅSUB har tillgång till. Nyckelpersoner från vissa branscher och branschorganisationer har även kontaktats. Omsättningens och lönekostnadernas förändringar fram till och med juni respektive juli redovisas i figurer för respektive bransch.

Figur 14. Löner och omsättning inom primärnäringsarna

Enligt den under våren gjorda konjkturenkäten hade föregående års allmänt rätt dystra syn på framtiden inom **primärnäringsarnas** förbytt i en försiktig optimism, inte minst beträffande de enskilda företagens lönsamhet. Även investeringarna tros öka något på litet längre sikt. Om man ser till omsättnings- och löneutvecklingen under första halvan av detta år pekar dock siffrorna svagt neråt, efter en återhämtning som skett sedan det mycket kraftiga ras i branschens verksamhetsvolym som skedde under åren 2001-2003 (figur 14). Den under senare tid vikande omsättningsstatistiken avspeglas sannolikt också i det faktum att företagen enligt vårbarometern förutspår minskande omsättning och personal under den närmaste framtiden.

Inom **jordbruket** som helhet verkar marknadssituationen vara rätt så oförändrad jämfört med tidigare år. Beträffande *mjolksektorn* har man inom mejeriproduktionen under senare tid arbetat hårt för att minska andelen industriråvara. Man producerar sedan våren 2005 ingen industriråvara längre och har därmed lyckats öka marginalerna inom ostproduktionen. Priset för lantbrukarnas mjölkleveranser beräknas tillsvidare kunna bibehållas på nuvarande nivå.

Nöttköttproduktionen har de senaste åren minskat men den negativa trenden verkar nu ha brutits och årets slaktvolym är i stort sett oförändrade jämfört med fjolårets. Inom *fårnäringen* är efterfrågan fortfarande stor och de något utökade volymerna avsätts utan problem. Ett orosmoln är att det är svårt att få ut 'ekoprissättning' på hela den ekologiska volymen då andelen ekologiskt lammkött av totala produktionen är så stor på Åland. Köttbranschen som helhet kännetecknas dock fortfarande av små marginaler. De högre fraktkostnaderna på grund av de mycket höga bränslepriserna gör att den åländska marknaden nu är viktigare än någonsin.

Inom *grönsakssektorn* var fjolåret problematiskt på grund av den stora volymgrödan lök. Rekordstora skördar inom såväl som utanför Åland ledde till bottenpriser och ett problematiskt marknadsläge. Trots att årets utbud ser ut att blir betydligt mindre startade årets försäljning på ett lägre pris än fjolåret. Förutsättningen för övrig grönsaksodling ser positivare ut då skördarna ute i Europa i år blivit sämre än vanligt vilket har betytt att priserna varit ovanligt höga.

Läget inom *fruktodlingen* är fortfarande stabilt. Något riktigt toppår är inte att vänta eftersom skörden i de privata hemträdgårdarna verkar bli relativt god, ett utbud som konkurrerar med den kommersiellt odlade frukten. Odlarna rapporterar dock om att satsningen på de nya odlingsystemen, med mer tätt planterade odlingar har betytt mycket för rationalisering och effektiviseringen varför man ser rätt ljus på framtiden. Inom *bärodlingen* verkar det nu efter några år av svag utveckling komma fram nya sorter i kombination med mer konsumentvänliga förpackningar. Detta har medfört ett uppsving i efterfrågan och därmed också i försäljningen.

Inom *spannmålsodlingen* rapporteras goda skördenivåer och allmänt sett rätt god kvalitet. Endast inom veteodlingen förekommer vissa kvalitetsproblem på grund av för låg proteinhalt. De flesta sädeslagen handlas till i stort oförändrade priser jämfört med fjolåret med undantag för vetet (vikande priser) och rågen (något högre priser). De höga energipriserna slår dock hårt mot odlingen i form av högre torkningskostnader. Mer positivt är att detta kan leda till att det kan bli ekonomiskt intressant att avsätta havre på energimarknaden. Det kan även bli intressant att odla mer specialiserade energigrödor på odlingsmark som annars varit vikt till spannmålsodling.

Prognoserna för *potatissektorn* tyder på att årets skörden kommer att bli bra. I kombination med något utökade arealer innebär detta att importbehovet till förädlingsindustrin sannolikt kan stanna vid 15-20 % av totala behovet - jämfört med hela 30 % under tidigare år. Enligt de odlingsansvariga inom livsmedelsindustrin har intresset för potatisodlingen vuxit vilket är positivt för en fortsatt framgångsrik förädlingsverksamhet på Åland.

EU-kommissionen har kommit med ett nytt förslag om en reform av *sockerbetsodlingen* inom unionen. Förslaget ligger i linje med det förslag till rätt kraftiga prissänkningar som lades fram förra sommaren. Det skall behandlas inom EU-institutionerna under innevarande höst

och när odlarna kan förvänta besked om sina framtida priser och verksamhetsförutsättningarna är därför ännu oklart.

Skogsbrukets konjunkturläge är relativt gott, inte minst på hemmaplan med stark byggnation och efterfrågan. Konkurrensen på hemmamarknaden är måttlig med bara några få aktörer. Småskaligheten är dock ett problem, något som leder till ett växande tryck mot strukturrationaliseringar. På exportmarknaden är läget helt annorlunda med skarp priskonkurrens från tunga aktörer inte bara i Sverige och Finland utan också i växande grad Baltikum och Rysslands närområden.

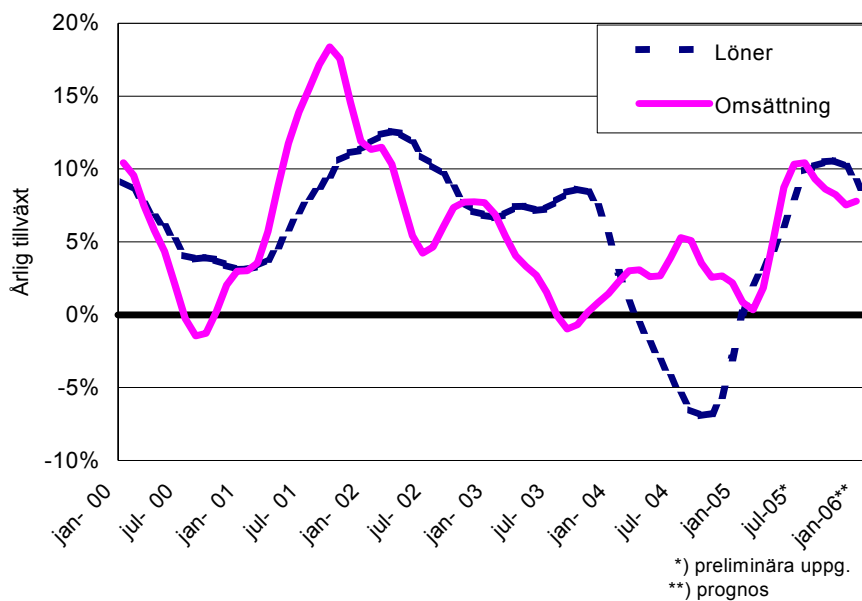
Den hyfsat goda efterfrågesituationen i kombination med den skatteomläggning som fram till och med 2005 stimulerar avverkningen medför att man för innevarande år räknar med att hamna på en avverkningsnivå i storlek med eller något över avverkningsprogrammets målsättning om 208.000 kubikmeter/år.

Stormen Gudrun i södra Sverige och vårens finska papperskonflikt har medfört ett överutbud på massaved, något som nyligen tvingat fram en sänkning av priset från 21 till 20 €/kubikmeter. På grund av god lokal efterfrågan påverkas dock inte det åländska timmerpriset som förväntas ligga kvar på dagens nivå även framöver. Inköpspriset på brännved kommer sannolikt att stiga tack vare de ständigt stegrade olje- och elkostnaderna. Brännveden går uteslutande till åländska elproducenter som ett komplement till den allt dyrare oljebaserade elproduktionen.

Den åländska **fiskerinäringen** kämpar fortsättningsvis med betydande verksamhetsproblem. Som en följd av senaste års beslut av EU-kommissionen om en gradvis utfasning av fisket med drivgarn och ett totalförbud från år 2008 har laxfisket minskat betydligt. För trålfisket av strömming och vassbuk har avsättnings- och lönsamhetsproblem medfört att verksamheten i stort sett legats ned. Reglering av torskfisket i Östersjön har minskat fiskeflottan samtidigt som fångsterna minskat på grund av dålig fisktillgång.

För det småskaliga kust- och skärgårdsfiskets del finns det fortfarande betydande utvecklingsmöjligheter och potential. Fångsterna under innevarande år - särskilt av gös - har dock varit svaga. Provfisken visar att fisketrycket i en del vatten fortfarande är för högt och att beståndet därför är försvagat. Fisket av sik har däremot varit bättre, vilket är lovande inför resten av året. Lönsamheten är fortsättningsvis dålig på grund av att verksamheten är geografiskt splittrad och volymerna små och med stora säsongsvariationer, vilket även utgör ett problem för möjligheterna att utöka förädlingsgraden.

Fiskodlingen har dragit nytta av en positiv utveckling av världsmarknadspriserna. Priset på den odlade regnbågslaxen har därför varit bra under merparten av året. Produktionen av sik som en ny produkt har kommit bra igång och förväntas öka. Vissa sjukdomsproblem har dock förekommit under sommaren. Odlingssäsongen har varit gynnsam och slaktvolymerna inför

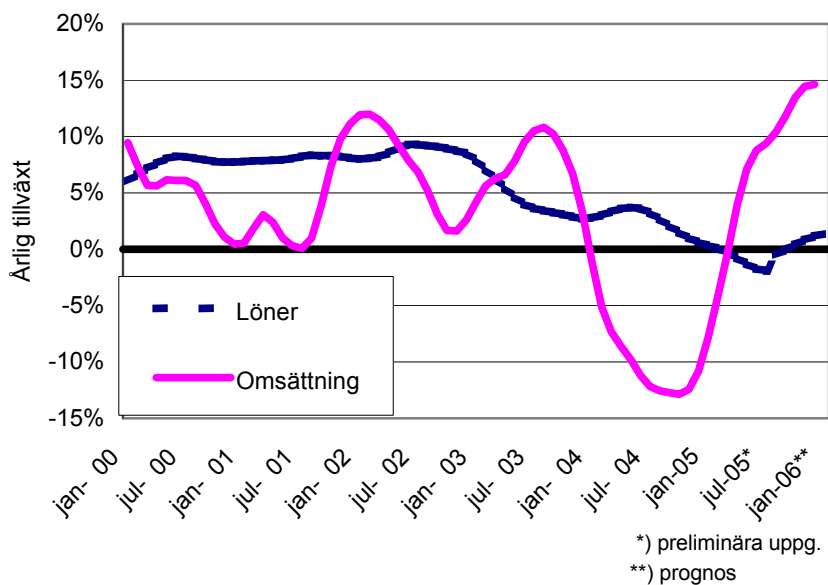
Figur 15. Löner och omsättning inom livsmedelsindustrin

hösten förväntas vara på en normal nivå. Osäkerheten bland fiskodlingsföretagen om de framtida verksamhetsförutsättningarna är dock betydande med anledning av de nya miljökraven som nyligen aviserats i landskapsregeringens miljöhandlingsprogram.

Som framgår av figur 15 ovan så har såväl löneutbetalningarna som omsättningen inom **livsmedelsindustrin** genomgått en påtaglig expansion under första halvan av innevarande år. Man har därmed brutit den vikande tillväxttrend som inleddes under 2003.

Att branschen för närvarande är inne i en gynnsam konjunkturfase bekräftas av resultaten från ÅSUBs vårbarometer. Även om företagen intar en avvaktande attityd när det gäller hela branschens utsikter för den närmaste framtiden, så är de mycket optimistiska när det gäller det egna företagets verksamhet, omsättning och lönsamhet under den närmaste framtiden. Den offensiva synen på företagets allmänna utvecklingsförutsättningar har dock inte slagit igenom i bedömningen av framtida investeringar och arbetskraftsbehov som präglas av en betydligt försiktigare hållning. Expansionen förutsätts alltså i första hand ske genom effektivisering och ibruktagande av befintlig överskottskapacitet.

ÅSUBs vårenkät genomfördes innan det dominerande företaget inom den åländska livsmedelsindustrin (Ab Chips) avyttrades till en multinationell koncern med huvudkontor i Norge (Orkla). Det är ännu för tidigt för en bedömning av de långsiktiga effekterna av denna genomgripande förändring av ägarstrukturen inom livsmedelsindustrin. På kort och medellång sikt finns det dock inget som tyder på att detta skulle få några mer märkbart negativa effekter på utvecklingen av den åländska livsmedelsförädlingen.

Figur 16. Löner och omsättning inom övrig industri

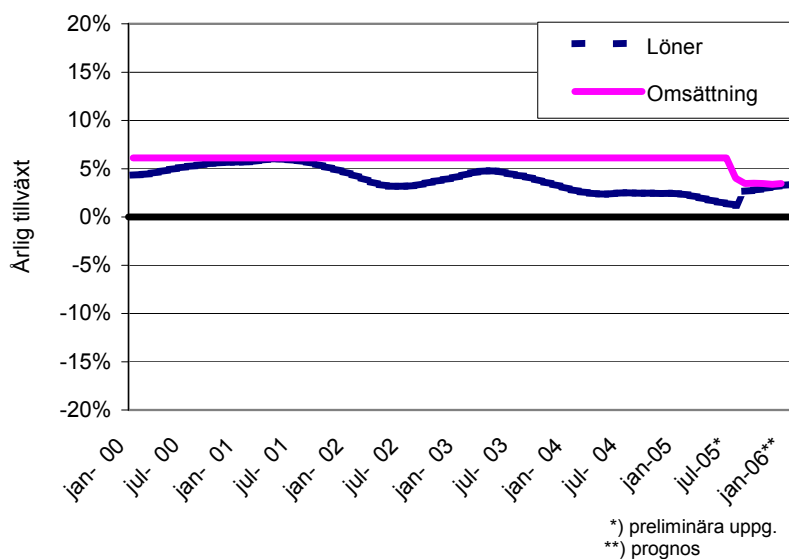
Sedan slutet av förra året har resten av den åländska tillverkningsindustrin, här kallad **övrig industri**, återhämtat sig från en kraftig nedgång i försäljningsvolymerna (figur 16). Omsättningsuppgången har varit mycket snabb under de senaste 10-12 månaderna, något som avspeglar den goda internationella konjunkturen i denna rätt så exportberoende del av näringslivet. Samtidigt har tillväxttakten i industriföretagens löneutbetalningar uppvisat en trendmässig nedgång, något som tyder på framgångsrika rationaliseringar och ökad produktivitet.

På samma sätt som beträffande livsmedelsindustrin bekräftar resultaten från ÅSUBs vårbarometer den generellt sett rätt goda konjunkturen inom de övriga delarna av tillverkningsindustrin. Som helhet ser gruppen tillverkande företag mycket positivt på verksamhetsförutsättningarna under den närmaste framtiden. Inte inom någon annan del av näringslivet är framtidstron genomgående så stark som här. Den positiva konjunkturbilden är särskilt tydlig bland de mest exportintensiva företagen. Detta gäller inte minst de kunskapsintensiva och globalt säljande delarna av *plastindustrin*. Den på svensk exportindustris underleveranser inriktade *metallindustrin* går även den i dagsläget bra, gynnad av stark svensk efterfrågan. Bra går även den specialiserade *snickeriindustrin*. Undantaget från den allmänt sett goda åländska industrikonjunkturen är *tryckerisektorn* som pressas allt mer av lågpriskonkurrens från inte minst Estland.

Branschen **vatten- och elförsörjning** har en långsikt mycket stabil omsättningstillväxt på ca 7 %. Lönevolymen uppvisar dock en något svagare och under senare år även vikande tillväxttrend (figur 17), något som tyder på ökad effektivitet och lönsamhet inom branschen. Trots detta visade ÅSUBs konjunkturenkät i våras att företagen var rätt pessimistiska om den framtida lönsamhetsutvecklingen och framtidsutsikterna inom branschen. Även personalen tror man att kommer att minska under den närmaste 12-månadersperioden. Företagen säger

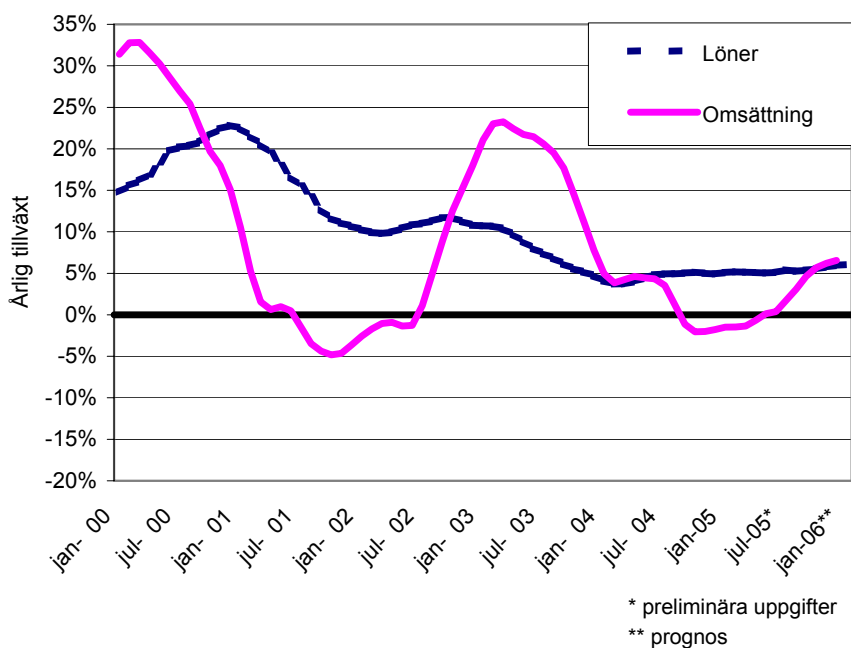
Figur 17. Löner och omsättning inom vatten och el

sig ändå planera en hel del nyinvesteringar, något som kan tolkas som en framtid präglad av fortsatta rationaliseringar och i kombination med en trendmässigt svagt växande omsättning.

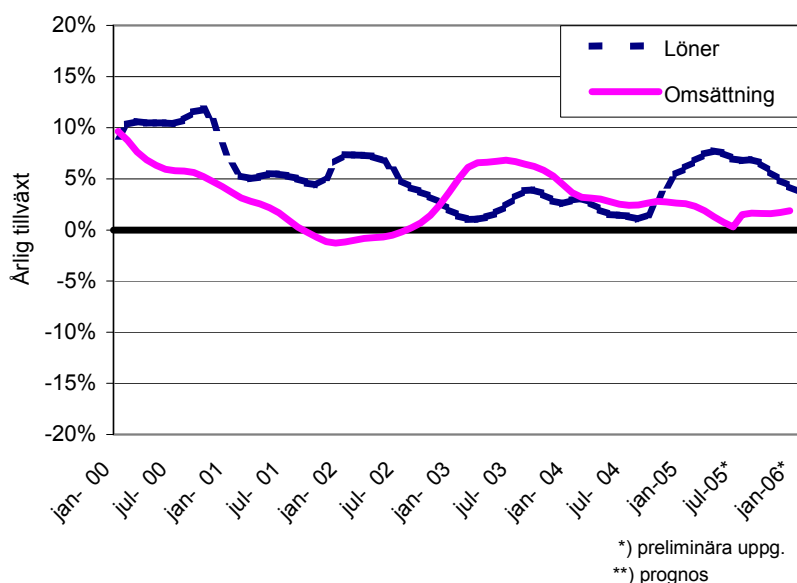
Tillväxten inom **byggsektorn** har sedan slutet av 1990-talet varit förhållandevis kraftig med en uppgång i volymen på över 200 %. De konjunkturella svängningarna, särskilt i omsättningen har dock varit betydande (figur 18). Sedan ungefär ett år tillbaka har omsättningsutvecklingen stagnerat samtidigt som löneutbetalningarna fortsatt att växa, dock på en förhållandevis låg nivå (ca 5 % på årsbasis).

Figur 18. Löner och omsättning inom byggsektorn

ÅSUBs vårbarometer pekar i samma riktning med negativa förväntningar bland byggföretagen om det närmaste årets efterfrågeutveckling och lönsamhet för branschen som helhet. Samtidigt är förväntningarna på det egna företagets verksamhet betydligt mer positiv, något som tyder på att den dagsaktuella situationen ute bland företagen trots allt fortfarande är rätt god. Bekymren för framtiden gäller konsekvenserna för de åländska byggföretagen av den växande andelen s.k. nyckelfärdiga villor (som monteras färdiga på byggplatsen av fabriken egen arbetskraft) samt den osäkra situationen vad gäller efterfrågan på större byggprojekt.

Figur 19. Löner och omsättning inom handeln

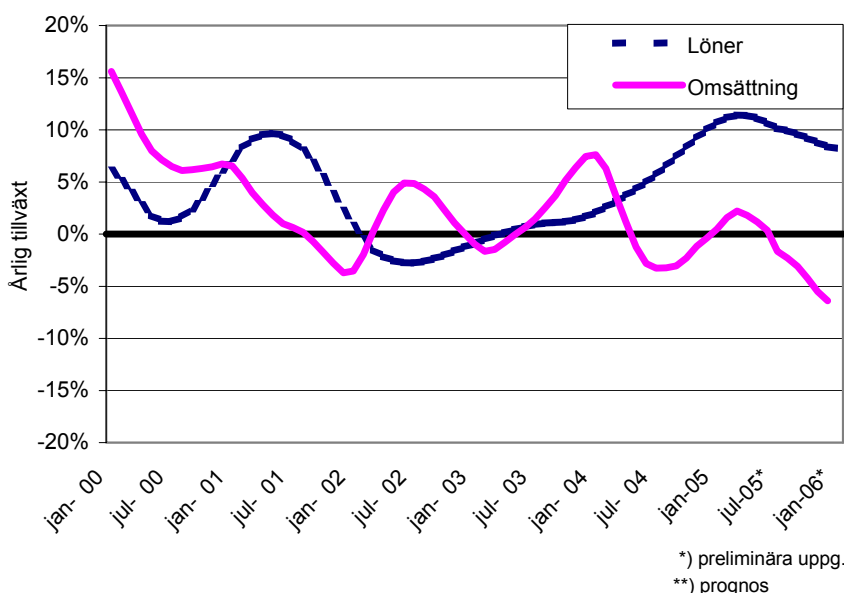
Sedan början av 2003 har **handeln**s årliga omsättningstillväxt sjunkit från ca 5 % till i stort sett stagnation. Samtidigt har dock den utbetalda lönevolymen stigit betydligt, under fjolåret klart över femprocentnivån. Sedan början av innevarande år har även tillväxttrenden gällande löneutbetalningarna brutits (figur 19).

Resultatet av vårens konjunkturenkät till handelsföretagen bekräftar bilden av en bransch med mer eller mindre tydliga stagnationstendenser. Man var då över lag pessimistisk om branschens framtida verksamhetsförutsättningar, även om man såg litet ljusare på det egna företagets verksamhetsmöjligheter och investeringar. De rapporter som inkommit från sommaren är blandade och svåra att tolka. Delar av branschen anser att försäljningen varit rätt god, medan andra delar anser att sommaren varit dålig. Helhetsintrycket är därför en stagnerande volym i dagligvaruhandeln samt försäljningen av enklare konsumtionsvaror.

Även försäljningen av dyrare och mer kapitalkrävande produkter uppvisar vissa tecken på begynnande stagnation. Nyregistreringen av motorfordon (inkl. begagnad bilimport) under årets första åtta månader låg sålunda i stort sett stilla jämfört med motsvarande period 2004 (549 nyregistreringar mot fjolårets 544).

Hotell- och restaurangbranschen tyngs av en allmänt utbredd osäkerheten om den *åländska turismens* framtida utvecklingsförutsättningar. Den växande inreseströmmen (som mest består av kryssningsresenärer) har inte matchats av en motsvarande uppgång i antalet inkvarteringar. Under perioden 2003-2004 minskade antalet gästnätter med 7 % och under det första halvåret i år har nedgången varit ca 3 %. Den gångna sommarsäsongen har inte på något mer avgörande sätt brutit den negativa trenden även om sensommaren blev betydligt bättre än försommaren. Det goda sensommarresultatet har bidragit till en trots allt sannolikt något bättre säsong i år än under 2004. Inom turistbranschen förklaras skillnaden mellan den tidigare och senare delen av årets säsong i huvudsak av en allmän förskjutning av semesterperiodens tyngdpunkt från juni-juli till juli-augusti. En annan trend är att försäljningen av mer kvalitetsinriktade 'paket' (golf, fiske, kultur, konserter etc) går bättre än tidigare.

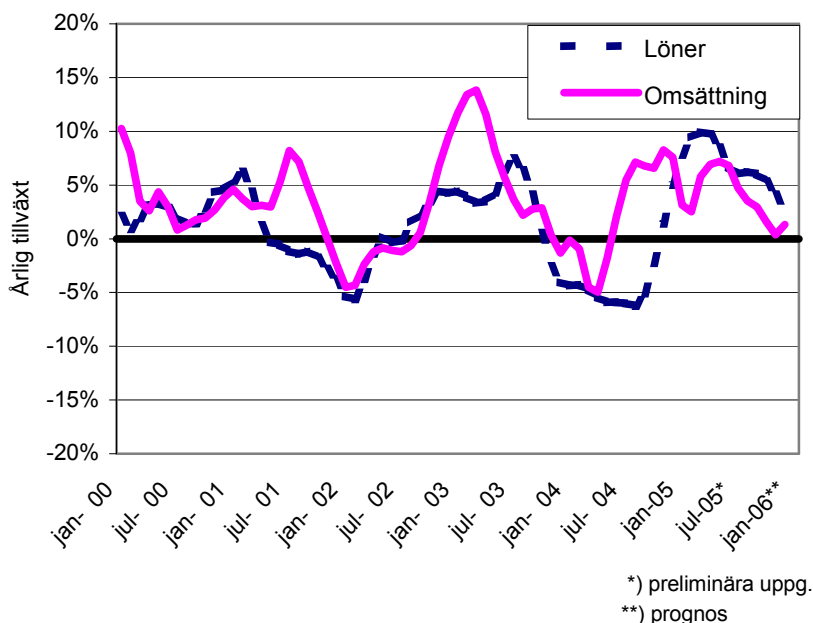
Figur 20. Löner och omsättning inom hotell- och restaurangbranschen

Omsättningen inom den så 'turisttäta' hotell- och restaurangbranschen uppvisar föga överraskande en tydlig säsongprägel med starka svängningar mellan sommaren och resten av året (figur 20). Den långsiktiga trenden i omsättningsutvecklingen har under senare år varit negativ samtidigt som löneutbetalningarna skjutit i höjden - något som knappast stärkt branschens redan allmänt sett svaga lönsamhet.

Enligt ÅSUB's vårbarometer planerar företagen en personalminskning under det närmaste året, sannolikt en reaktion på det växande gapet mellan försäljningens volymutveckling och lönekostnadsökningarna inom branschen. Barometerresultatet ger inte heller i övrigt (investeringar, omsättning, lönsamhet) några indikationer på förväntningar om något större uppsving inom branschen under det närmaste året.

Figur 21. Löner och omsättning inom transporter och kommunikation

Transport- och kommunikationsbranschen spelar en avgörande roll inom det åländska näringslivet. Den negativa trenden i branschens samlade omsättningstillväxt sedan början av 2003 vände mot slutet av fjolåret. Under första halvåret 2005 växte branschens omsättning påtagligt, en tillväxt som dock ser ut att ha tappat fart under våren. Den samlade lönevolymutvecklingen har varit klart uppåtgående sedan mitten av fjolåret, men vände även den neråt under våren 2005 (figur 21).

En mer detaljerad granskning av den åländska transportsektorns så dominerande maritima delar visar att *färjesjöfartens och kryssningsverksamhetens* läge för närvarande är ansträngt. Konkurrensen inom marknadsområdena är mycket hård till följd av den uppbyggnad av fartygskapaciteten som skett under senare år. Intäkterna per passagerare minskar, och någon vändning i den trenden kan i dagsläget inte skönjas. Förutom överkapaciteten är grundproblemet att marginalerna minskat kraftigt till följd av att prisnivån ombord anpassats till sänkningen av alkoholskatterna i Finland och införseln av i land inköpta varor från Estland. En liknande framtida svensk alkoholskattesänkning skulle dock inte slå lika hårt mot marginalerna eftersom ombordpriserna redan anpassats till den nya landnivån. Däremot skulle det sannolikt innebära reducerade inköpsvolymerna bland de svenska kundgrupperna. Fartygens driftskostnader har markant ökat till följd av det höga världsmarknadspriset på olja. Likaså påverkar den svenska kronans försvagning i förhållande till euron lönsamheten negativt.

En positiv faktor är dock det faktum att den statliga återbetalningen av de skatter som färjrederierna inbetalat för sinombordanställda personal sedan början av innevarande år utvidgats så att den fullt ut motsvarar situationen i Sverige. Detta motsvarar en reduktion i lönekostnaderna för de åländska passagerarrederierna (jämfört med fjolåret) på upp emot 17 %. Den här lättningen räcker dock inte till för att väga upp problemen med ökad

priskonkurrens och minskade marginaler i verksamheten, varför rederiernas resultat i år bedöms bli väsentligt sämre än 2004. Innevarande år kommer med största sannolikhet att bli det första året någonsin då den åländska färje- och kryssningsnäringen som helhet visar röda siffror. Som en följd av det svaga marknadsläget och de växande lönsamhetsproblemen förbereder idag flera av de större rederierna på rutterna Sverige-Åland-Finland-Estland flaggbyten och avyttring av olönsamt tonnage.

Den tidigare så starka konjunkturen inom den åländska *lastfartygssektorn* bröts i samband med den finska papperskonflikten i vårens. Flera fartyg på papperstraden blev helt utan laster och måste läggas upp. När konflikten var över och transporterna skulle köra igång igen gick luften helt ur marknaden. Stiltjen varade fram till slutet på augusti då vissa uppvakningstendenser började ge sig till känna. Nu börjar marknaden se någorlunda normal ut men aktivitetsnivåerna och inkomsterna är fortfarande betydligt lägre än före papperskonflikten.

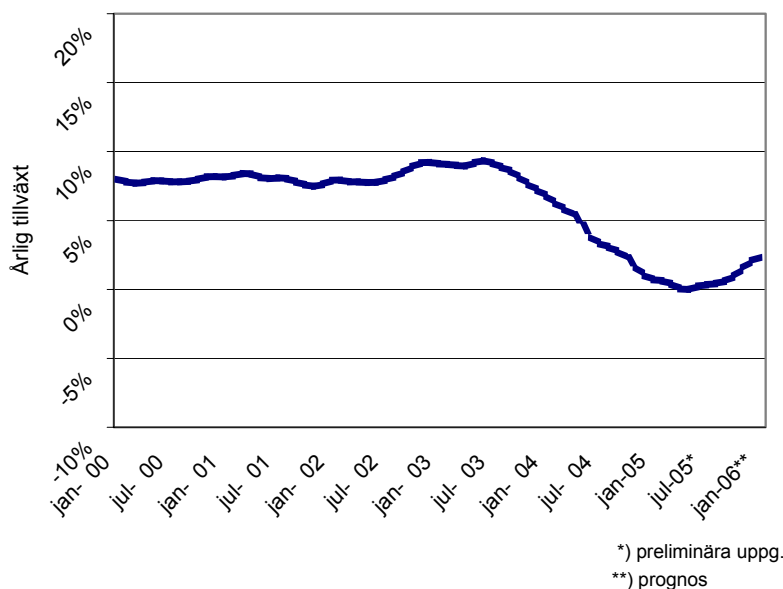
Inom övriga delar av fraktsjöfarten är marknadsläget för närvarande rätt gott. Den svenska och finska importen/exporten fortsätter att växa och skapar därför efterfrågan på åländskt frakttonnage. Efterfrågan på feeder-service mellan norra Östersjöns hamnar och de stora europeiska huvudhamnarna i Sydostengland, Holland-Belgien och Nordtyskland är också långsiktigt växande, och tanksektor - där ett åländskt rederi är en förhållandevis tung aktör - slår nya inkomstrekord i takt med de stigande råoljepriserna. Med undantag för tank- och delar av det mer renodlade ro-ro tonnaget håller dock de åländska rederierna på att halka efter i den tekniska utvecklingen. Speciellt det minsta tonnaget skulle behöva förnyas. Enligt företrädare för branschen är detta åtminstone delvis förorsakat av att lagstiftningen fortfarande missgynnar rederiernas möjligheter att reservera vinstmedel för nytt tonnage.

Lönesummans tillväxttakt inom **finanssektorn** har under senare tid sjunkit ner mot nollnivån (figur 22) . Samtidigt har omsättningen vuxit och sektorn går generellt sett bra. En förklaring till de stagnerande löneutbetalningarna är rationaliseringar och 'externalisering' av delar av verksamheten (t ex IT-funktioner och vissa typer av specialiserad kundservice) till nybildade dotterbolag som är registrerade i andra branscher.

Vårens konjunkturbarometerdata ger en bild av en bransch med god framtidstro, inte minst vad gäller lönsamhetsutvecklingen. ÅSUB hade i sin senaste konjunkturöversikt en något mer pessimistisk bedömning av den framtida lönsamhetsutvecklingen med hänsyn till den hårda konkurrensen inom framför allt banksektorn. De pressade marginalerna inom den fortsättningsvis heta bolånemarknaden har dock visat sig kunna uppvägas av en expanderande och mycket lönsam värdepappersförmedling (inkl. försäljning av vissa typer av försäkringar). Den goda 'värdepapperskonjunkturen' är också viktig för de åländska försäkringsbolagen genom att placeringsöverskotten här kompenserar för den betydligt lägre lönsamheten inom delar av försäkringsverksamheten.

Likviditeten och tillgången på pengar är för närvarande mycket god inom den åländska samhällsekonomin, inte minst p.g.a. av de medel som frigjordes genom försäljningen av Chipskoncernen. Årets resultat inom banksektorn ser därför ut att bli mycket gott, i vissa fall till och med betydligt bättre än fjolårets redan goda resultat. Samtidigt tror många inom branschen på att man nu nått konjunkturtoppen, och bolånemarknaden kommer att mattas av under intryck av de växande svårigheterna inom den åländska färjnäringsen. Viss oro beträffande växande kreditriskerna inom bostadssektorn (där de enskilda lånen nu ofta uppgår till en kvart miljon euro) finns också. En positiv faktor i sammanhanget är att det fortfarande inte finns några tydliga tecken på en övergång till kännbart högre räntenivåer på bostadslån.

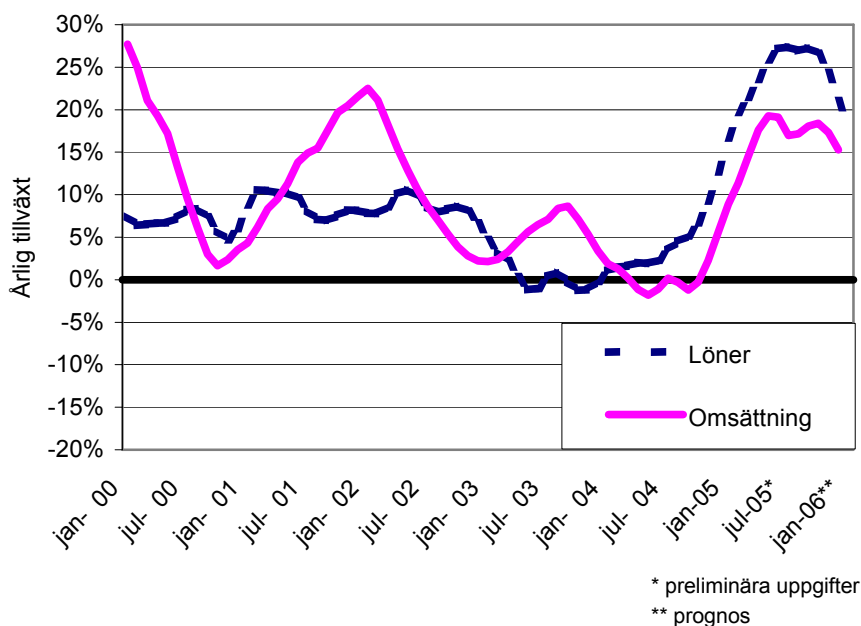
Figur 22. Löner inom finanssektorn

När det gäller företagens nysatsningar är situationen betydligt lugnare än på privatkreditsidan. Investeringsaktiviteten bland företagen är - med tanke på den goda likviditeten inom ekonomin som helhet - förvånansvärt svag. Den låga efterfrågan på investeringskapital har också spridit sig till den offentliga sektorn, där inte minst kommunerna på grund av det pressade budgetläget blivit allt försiktigare med nya satsningar.

Efter en nedgång i omsättnings- och löneutvecklingsvolymerna som under 2003 och 2004 nådde nolltillväxtnivån, har branschen **övriga tjänster** under senare tid genomgått en kraftfull expansion (figur 23). Branschen består av en blandad uppsättning företag med inriktning på enklare service till privata konsumenter och hushåll såväl som kvalificerade företagstjänster inom t ex juridik och IT.

Figur 23. Löner och omsättning inom övriga tjänster

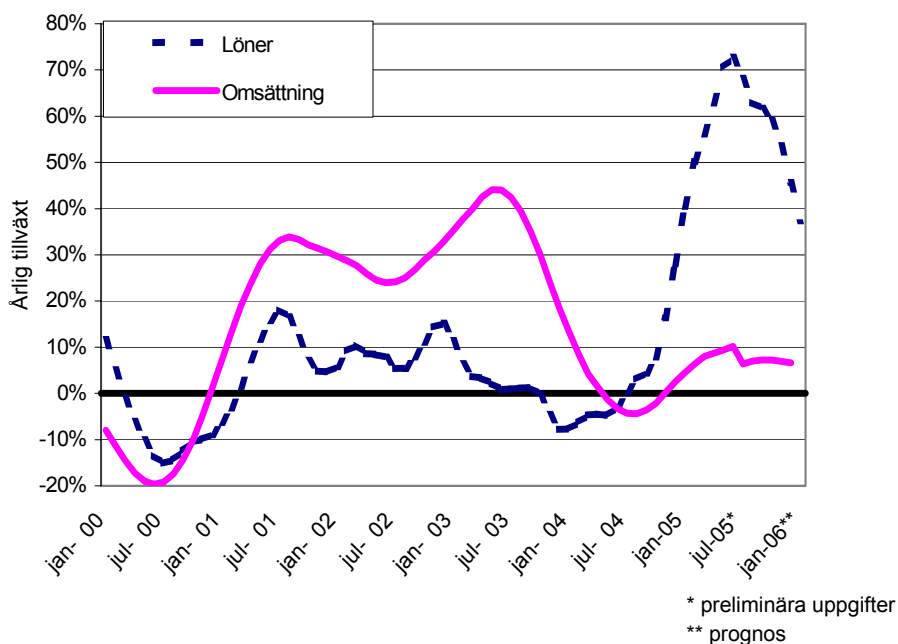

Som redan konstaterats ovan beror en del av den här uppgången på en 'bolagisering' av redan etablerad IT-utvecklingsservice inom finanssektorn. Även i övrigt ser det dock ut som om konjunkturläget skulle vara mycket gott för den här delen av den åländska ekonomin. Resultaten från vårens konjunkturenkät pekar nämligen entydigt i en mycket positiv riktning. Företagen förväntar sig allmänt goda utsikter för branschen som helhet, de ser positivt på det egna företags verksamhetsförutsättningar och lönsamhet under den närmaste 12-månadersperioden och de planerar nyanställningar och nyinvesteringar. Inte inom någon annan del av näringslivet är svaren på den senaste konjunkturbarometern genomgående så tydligt positiva som inom den här branschen.

Kategorin **IKT-företag** är en 'tvärgående' sammanställning av IT-inriktade företag inom en rad andra branscher (främst övriga tjänster, handel, industri och kommunikationer). Det här betyder att redovisningen av 'branschens' löne- och omsättningssiffror i viss mån överlappar motsvarande redovisning av dessa delar av näringslivet. Detta är också något som i hög grad avspeglar sig i den kraftiga uppgången i branschens lönevolym under den första halvan av innevarande år (figur 24), en uppgång som i huvudsak kan spåras till samma 'externalisering' av vissa IT-funktioner inom banksektorn som redan påtalats ovan.

Enligt ÅSUBs vårbarometer är också branschens företag betydligt mer pessimistiska om konjunkturläget än vad som annars skulle kunna förväntas av de under senare tid snabbt växande löne- och omsättningsvolymerna. Framtidsförväntningarna inom branschen har sålunda för första gången på tre år nu vänt från att vara över lag mycket optimistiska till att vara betydligt mer avvaktande eller till och med direkt negativa. Sålunda förutspådde företagen i våras en allmänt sjunkande omsättning och lönsamhet under den kommande 12-månadersperioden. När det gäller den framtida personalen och investeringarna är man inte lika negativa; här förutspås i stort sett oförändrade volymer fram till början av nästa år.

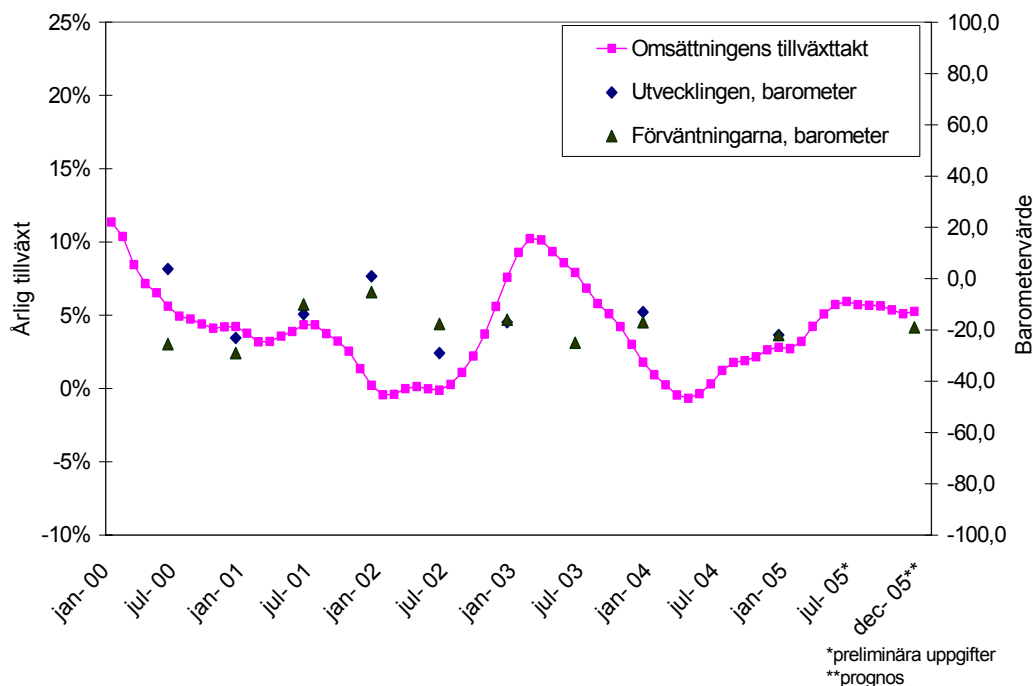
Figur 24. Löner och omsättning inom IKT-sektorn

Bilaga: Omsättningens och lönernas utveckling - en jämförelse mellan barometersvaren och mervärdesskatteregistret

Omsättningens utveckling enligt momsregistret och konjunkturbarometern

Lönekostnadernas utveckling enligt momsregistret och personalstyrkans enligt konjunkturbarometern

